
प्रारम्भ
START



Short Title *Rākacandesaśvātmata*

NEPAL-GERMAN MANUSCRIPT PRESERVATION PROJECT

National Archives, Kathmandu, Nepal.

Manuscript No. 3-118

विषय नं. *Āyurveda 71.*

Catalogue (बृहत् संहिता सूचिपत्रम्) vol. No.

TITLE:

Rākacandesaśvātmata

No. of leaves 57

Size in cm: $23 \times 8\frac{1}{2}$

Reel No.

A-211
8

Date of filming: 18.12.71

Remarks: *pages, 800-1000,*

श्रीराष्ट्रिय अभिलेखालय

नेपाल

NATIONAL ARCHIVES

NEPAL

A-211
8

विषय: आयुर्वेद
पुस्तक नाम: काकचण्डेश्वरी मन्त्र
ल. सं. ११८
वि. सं. ७९
पत्र सं. ५७
आकार २३ x ८ १/२ से.मि.

Subject:
Manuscript-Name:
C. No.
S. No.
Folio. No
Size.

Short Title *Rākacandēśvātmata*

NEPAL-GERMAN MANUSCRIPT PRESERVATION PROJECT

National Archives, Kathmandu, Nepal.

Manuscript No. 3-118

विषय नं. *Āyurveda 71.*

Catalogue (बृहत् संहिता सूचिपत्रम्) Vol. No.

TITLE:

Rākacandēśvātmata

No. of leaves 57

Size in cm 23 x 8 1/2

Date of filming: 19.12.71

Remarks: paper, woven.

Reel No.

A-211
8

श्रीमत्पुष्पकामः ॥ भूतवादिदेवदेवशंखहं प्रकाशितकरास्ते यद्याश्च महाभायाभृगावैवदि
 नाएकेऽश्वीकपुत्रोऽस्यमहा ॥ कैलासशिखरासीने उमासाईजगत्पुरुः ॥ योगिन्पुत्रकन्ये
 वसुखाकुलपरा ॥ सर्वज्ञानप्रकाशाय सर्वज्ञासर्वज्ञ ॥ एतेकार्यकथं देवत्वमा सर्वमोप
 रि ॥ श्रीमत्पुष्पकामः ॥ कालीकालरात्रीपकाकचंडावचंडिका ॥ कालीकालरात्रीपकाकचंडा
 श्रीमत्पुष्पकामः ॥ एवमद्यतथा कान्तो योगिनीगणनायके ॥ नृत्यवाद्यकवोभेदे सानंदेऽहं चेतसा ॥ तत्तत्
 भैरवस्वयोगिनीगणवेष्टिता ॥ केचित्तुवर्तिहृष्टाः केचित्तुवर्तिगुह्यकाः ॥ केचित्तुवर्तिगुह्यकाः ॥ केचित्तुवर्तिगुह्यकाः
 नित्यं भास्यन्वर्तता ॥ एतेषु ज्ञानभक्तेषु अर्चितेभ्यः भैरवः ॥ श्रीमत्पुष्पकामः ॥ भैरवदेवपुत्र

का. वं
१

वक्तुं त्रिलोकनाथानंदं त्रिदिशोऽवध्यान्नुत्तिभाषितं ॥ एतैस्तु ज्ञानभक्तैश्च प्रवृत्तैस्तत्र भैरवं काक
वंडे श्रीदेवी उमादेवी च भैरवी ॥ श्रीभैरवोक्तं ॥ सास्त्रं न यथादेवि महाज्ञानं वनिभयं ॥ ज्ञानं वास्तव
यत्तुर्विधानं वैश्यात्मसिद्धिदं न पश्यति इदं ज्ञानं प्रत्यया देवमा मिना ॥ वेदाजो यत्र यो र्थेन न सिद्धिस्त
मदिद्यते ॥ अथ वासवराजोऽहं काकवंडे श्रीमते ॥ मुक्ताधीनि खिलदेवि सर्वोपाधि विवर्जिता ॥ श्रीकाक
वंडे श्रीभैरव ॥ कथं कायस्थितो जीवको मोक्षो वधकीर्तिः ॥ कस्मात्सकुरुते कर्मस्थिते संसारप
त्रे ॥ त्रयाद्यादि रिद्रे रागस्त संसारवधनो ॥ एके कुमंति त्रयं मे एकस्त्वध्वं हेनतु ॥ जयशंभुयमा
त्येकस्थाने कजनवः ॥ किं कुर्वन्मकुर्वीत तस्मात्त्वद्वि शंकर ॥ श्रीभैरवोक्तं ॥ शुणस्वकाक

शिव
१

वामुंडे साधकां हितं प्रिये ॥ गुह्याद्गुह्यतरं वाक्यं त्वया प्रोक्तं वरानने ॥ कथयामि समासेन काकवंडे
श्रुत्वा ॥ यो सोऽन्नात्मा परा नित्यं अनादिनिधने श्वरः ॥ स्वरूपं निर्गुणं चापि सर्वव्याप्तिं निराम
बः ॥ अनादिकर्मसंश्रयः कायस्थो भवते सदा ॥ जीवोपाधी मयं कर्म अज्ञाने स प्रवृत्ते ॥ तस्मात्क
र्मप्रयत्नेन संसारे मेवितेतु सौ ॥ करोति विविधं कर्म संसारे काममोहितः ॥ इवोपायेन जानाति का
मभोगेन हेतुना ॥ कश्चिच्चैव सेवा च स्वाभिर्विक्रियकारकं ॥ वहते काष्ठमारं च तूराभारानने कथा ॥
कायकेशेन कामनिद्रोपायं करोति सः ॥ कायकेशेन रः श्रीमान्कुरु कर्म्म न्यने कथा ॥ आम्पमाण
नराये यैव कामार्थो कामवितका ॥ जायते मूर्खलोके तु दारिद्र्यं हतवैतसः ॥ जायते दधिरासो धारं

३ शिख

का. ५

२

गुरुज्ञाश्च ज्ञेयकाः॥ महासंसारबंधेन तु गुणो न तु संयुताः॥ करोति कर्म सञ्चलुश्च ज्ञाना ज्ञातव
ज्ज्ञितः॥ वासो मुच्यति संसारकायस्थो कायवर्जितः॥ अटते घोरा संसारे अतश्च घटिका इवा
एकतः क्षणितमस्य त्वया परिपृच्छताः॥ किमन्य पृच्छते भदेतथान्यकथयाम्यहं॥ काकचंडे चरी शा
बिकथितं निश्चयाम्यहं॥ रनिका कचंडे च स्थितिः॥ ॥ कामचंडे च मुच्यते॥ कथयामि महादेव
कामभोगप्रसाधनं॥ अर्थसंपद्यते येन प्रकृशात्परमेश्वरः॥ तदहं श्रोतुमिच्छामि कथयस्व प्रसा
दतः॥ पादुका पलयोपेयं यदि वा स्त्री कामसाधनं॥ अत्र नैर्दृशं वैव पुटिका वैव खेचरी॥ साधकानां
हितं देवभूतं रक्षांशगामिनी॥ त्रुलुका वैव भित्तिगृहा तु वादरसायनं॥ जारणं मारणं वैव अमुकस्य च

शिव

२

द्रावणं॥ अर्थोपायं च देवेश ब्रह्मेति पुरातनं॥ असकर्म यथा देवसारभूते वदस्व मे॥ श्रीमहादेवो वाचा
गूणत्वं काकचंडे साधकानां हितं प्रिये॥ कथयामि यमासेन प्रपन्नपत्ति साधनं॥ न इत्येन विना
सिद्धिर्भोगे काममेव वा॥ इव हीनानं रामार्थप्रेत रूपेण संस्थिताः॥ अटते मूर्त्युलोके च परोपद्रवका
रकाः॥ त्वानपत्तिपरोतेषां जीवतस्य मृतस्य च॥ कालसंभोगरूपेण पापं उच्यते ज्ञानसंस्थितं॥ इव हीना
न सो भूते प्राणाहीनं यथा तनुः॥ कुक्षिने प्राणाहीनास्तु मुकां भावधिरस्तथा॥ नयस्यति मूर्त्युलोके स्मि
न इवार्थमकरश्चक्रः॥ तस्मात्साधयेवेशि रस्ये साधके श्वरः॥ तदेविकथयाम्यस्य साधकानां हितं
प्रिये॥ जारणं मारणं दिनि इव साधनमुत्तमं॥ रसानं ज्ञायते सिद्धिं कामार्थभोगसाधनं॥ वज्रदंडं सुदं

का
३

उंचलो हंउं तयेवच॥ एवेकओषधीओगिरसस्यमारणेहिते॥ वज्रहंउं यवमोश्चलो हंउं वटस्य
वा॥ सुहंउं जलहंउं स्यममासकीर्तिताप्रियो॥ ग्राहयेतसमासेनसाभकोहचयेतस॥ तस्यैपुंनेर
कीहताविमयेता॥ अधमुषाकतेधातरसंचमयतेसणात॥ सहस्रवेधीकौषामियदासिहोम
हारसा॥ मुषावालेपयेतेनपुरागृहमहोषधी॥ अधमुखाधमेधस्तु रसवधन्योविधिः॥ पयसि
तसहस्रेषु पुत्र्यसयाहयेदुधः॥ अन्तर्गहतेरुवासारवर्गीहतेकुरु॥ वज्रसीराकदीरेश्चमये
त्यप्रधानर॥ पुठंरुत्वासमासेनकालिकारहिताभवेत्॥ परवर्गभीदरेत्तिनधामयेत्वदिरानले॥ र
सेडंक्षेपयेतत्रतारभवतिशोभने॥ ॥स्तिकाकवेडेश्चरीमतेअथमपठलः॥ ॥अथान्यसं

श्री
शिव
३

१५
३ य

भागद्वयग्राह्यमृत्तिकासंतृतीयकं। एकीकृत्य तु संमर्धमुषातां कारयेत्प्रिये॥
अवत्तामिमुषावंधयथाविधोमृत्तिकां ग्राहयेत्प्राज्ञानृणापाषाणावर्जिता॥ तुष्टोभासांनसि
थैकीर्तिहंतप्रिये॥ अथास्वगजमलदेविगृहीत्वासाधकः प्रियो॥ ग्राहयेतवरारोहयावद
संतोवजेत॥ वासकस्यतुपत्रागिवत्मीकमृत्तिकासह॥ पेषयन्त्रलेहयेत्वापिबलका
सरा॥ अस्वगजमलदन्तापांमुषिप्रतुमयेताकनैव्यवयंकोष्ठयकुतान्वमृषकं वज्रव
इवतेसोपिमुषावधप्रकीर्तिता॥ तेसावप्रथमं कृत्वा पश्चात्कर्मसमारभेत्॥ इतिमुषावधा
अथान्यसंप्रवत्तामिरसस्यमारणविधिः॥ पूर्वकओषधत्रिणिग्राहयेदेवसाधकः॥ मृ
षासांलेपयेत्तन्धातुकं समारभेत्॥ रस्यइमृयतेक्षिप्रकुरुकर्मयथेदया॥ तारकनीभवि

गोस्तना
कारसंग्राह्यं अथवावर्तुलाप्रिये
मुषावंधीमतिस्वातंसाधकानेहि
२९

की१

का.व.
३

तिहहेमकर्त्ताशुभप्रिये॥कृत्वातोहमयेपात्रतस्योर्ध्वकांतजे शुभा॥अमोन्यपु कृतं न
तुकारमयाप्रकीर्तनम्॥अधोयंत्रेणसंभास्य आयसंतत्रजायेत॥तनवत्वरंरंरंरंरं
यत्रेभात्रसंशयतापुगांययिसंतत्रहेम॥युगातिभेता॥सीरुत्सातथाजारीवजरीउ
पविग्रहा॥गहियवरसंतेषांआयसंतत्रजायेत॥नारियेनात्रसंदहाप्रयद्वयथास्त्री
यः॥ततोयन्तरसंजारीसर्वसर्वधयेजत॥हेमवजायतेतत्रधर्मकामाधिसाधना॥हेमवृष
कुण्डल्यपुगमोपधमारण॥किमुन्यएवसेभउसमासात्कथितमया॥अथचतुर्षपट
के॥अथाम्येसंप्रवक्षामिगुटिकावधयथाविधि॥अमरत्वखेवरत्वरीदृशीकरणा

शिवः
४

३ त

३ त

भूवरी॥साधयत्साधकोभेदरेसेद्रस्यप्रभावतः॥रसेद्रंजारयेत्याज्ञादंडत्रयसुमर्दितं॥हेम
तातोतथाध्ववज्रकातितथायसा॥एकीकृत्वारसंवापिजायतेपूर्वविधिः॥तिहएवहिते
होश्चजारयेत्यरस्यरा॥वज्रमेवदिवज्राश्चक्रव्यतिपरस्यरा॥रसोपिरसलोहमिजारयेत्स
मेयदि॥जभरितेमारितेदद्यात्गुटिकाकारयेत्यथा॥सूषागर्भोदरसिप्यधारयेत्तद्विदरा
नले॥गुटिकाजायतेतेनमहाभोगप्रदायती॥सोभापजननीसानुकातिपुष्टिविवर्धनी॥
अमरत्वकरिसातुसाधकानानसंशयः॥सोभयेदर्शनीलोरीसाधकाश्चतुष्पाप्रिय॥यस्यव
ज्रगतासातुषण्मासेक्रियतेयुग्मद्वौयुयुतंतथा॥अहमेकस्थितावज्रेगुटिकाह्यमरसु

१ साधकेचरः सुदेवेशिदि

का. ३

५

नरी॥ अमुतद्वयसंजीवेनसवाधिविवर्जितः॥ अमुतद्वयमेनेव अमुतवत्पारिजीविते
॥ नमिद्वयशस्त्राणि यत्र वज्रादिमुज्जरे ॥ पुष्पलव्ययथाभावजायते साधकेच्छावा
ज्जुदंदिघातेष्वतडितो बहुभिर्यदि ॥ नमिद्वितदासोपिमहाकायो महावलः ॥ जायते नत्र
सरेणिगुटिकाया प्रसादतः ॥ साधयत्साधनादेविका कवडेचरीमते ॥ स्निग्धसुन्दरीषु
विहता ॥ अथान्यसंप्रवक्षामिगुटिकात्रैलोक्यसुन्दरी ॥ यावत् स्थिता देवितो भितामद
विक्रता ॥ त्रैलोक्यभवतेयनगणधर्वशोधिता ॥ रशनात्सोभयेलारी साधकस्य वरानने ॥
कथयामिसमासेनगुटिकात्रैलोक्यसुन्दरी ॥ अस्मार्थं कातिमादाय वस्तुवैकाति वैद्यना गगन

१ त्रि
मदनारिसंयुक्तेलोहवमहारसोऽप्रिदंमदीयत्वातुत्तारवर्णाहतंकुरु ॥ जायेते तु महाद्वयभूयोत
प्रश्वत्तोदरेक्षिपेत् ॥ जारितं समभागेन गोलककारयेत्स्थि ॥ वज्रमुपाकृतं घ्रातं गुटिकाकारये
त्तथा ॥ त्रैलोक्यसुन्दरीनाम्ना कामदेवसमो भवेत् ॥ इति काकवडेचरीमते त्रैलोक्यसुन्दरीगुटि
का ॥ अथान्यसंप्रवक्षामिगुटिकात्रैलोक्यसुन्दरी ॥ यथातुमोहितालोके भवते वज्रसंस्थिता
॥ यस्य वक्त्रे कुप्रवेकं सजीवेद्वर्षलक्षकं ॥ अमुतद्वयप्रमाणं तु वज्रकायो महावलः ॥ जायते नत्र स
दिहोमहामदनसंभवः ॥ विक्रता मोहितानार्थान्तरुणानात्रसंशयः ॥ सुखात्तद्वयसंयुक्तेकावारी
वसाधकः ॥ अथान्यसंप्रवक्षामिगुटिकात्रैलोक्यसुन्दरी ॥ मातंगीकाकवडातुगजमरु

२ काकार

१ र

१ धं

४ कं

का. वं

समेव बुवंकं प्रा मंती त्वां रये इं जयिते तः पुरा बु ओ ष विणी तेन क के न म इयेत् ॥ जारि
नेमारि ते दद्यात् पुटि ये व्रियो ॥ पुरा बु ओ ष विणी मु धा त ले म ले पयेत् ॥ पुटि का ते न व भ्रा तु
धाम्य क र्म स मा र भेत् ॥ इ वी भू त त तो षो के दि य को टि स म प्र भ ॥ प्र जो क त्वा मु खे धा म्पा न व ज
क यि म हा व ल ॥ अ भे द्य स र्व स त्पु र्व ड्य क्वा रि मु क र् ॥ त्रि षु ल प लः चै व भि द्य मा नो न भि द्य ते
॥ त्रि षु लो म हा वी र्ग य वा च यो ह म र स थ ॥ स र्व रोग वि नि मु क्तो भ वे ड्य सा ध के श्व र ॥ इ र्व भ स र्व ना री णां
का य रू प ध रो भ वे त ॥ अ स र रा णां ज यो भ ड्ये अ भे द्यो दे व रा न व ॥ इ ति शा स्त्र प्र भा वं हि सि ध्य ते
सा ध के श्व रि ॥ त्व या ह पृ छ ता र्थ हि का क चं डे श्व री म ते ॥ ॥ अ थान्य स प्र व क्षा मि गु टि का मि भो गि

३ अत तेन वा ६

१ का

शिक
७

ना ४

नी ॥ खेचरी नाम विख्याता देवमो धर्व रजिता ॥ अट्ट नि देवता सर्वे निरा त स्वे महा पुरे ॥ गु टि का या प्र
भा वे न खे च र त्व मु पा ग ता ॥ खे च री ते न सा प्रो क्त स मा से न प्र की र्ति ता ॥ आ ह ये स त कं प्रा णो
हे र्वं शिते क र् ॥ व रु ण व च स्प का णु नु यु क्षि पे सु स मा हि त ॥ पु नः शी तो र के सा ध्य र स व ध म य वि
धिः ॥ मु षे क्षि त्क पृ थ गी द्यं ड्य त्व नो त्र स ग य ॥ का म रू पी भ वे दे वि वै तो क्य म ट ते न ॥ अ भ स र्व
ना री णां म र गं ध र्व कि न्ने र ॥ सि ध्य ते ना त्र स र्व हः का क चं डे श्व री म ते ॥ ॥ अ थान्य स प्र व क्षा मि
खे च र का श ग मि नी ॥ इ र्व भ स र्व ना री णां कि पु न मा नु षा य चा ॥ अ न्ये शा स्त्र मु पा ये न मु क्ति
स्थान प्र क ल्प ये त ॥ स पि उ मु क्त मि त्या ह का क चं डे श्व री म ते ॥ सा ध का नां हि ता र्थ य पृ छ त्वे ह त्व

शस्त्र २

का. ४
८

याप्रिये॥आकाशगमनभेदेभवतेसाधकेभरः॥हयमारिकालरात्रीनरमारीगुजमारिका
मारीविश्वमारिकारिवाराहीअधमारिका॥माहिबंविश्वमारीवजलमारीब्राभवेत्॥मामोनेप
नियुक्तानिओषधीनासमासते॥स्येविहयवगलीकाकेतिष्ठगच्छिका॥गजेतिगजवागलीभ
मारीआदिन्यभक्तिका॥नरमारीवडिकाप्यागिरिकलीकामपिप्रिये॥विश्वमारीरुजयाजलम
रीउभयभूतः॥वाराहमारीमहीकुत्रिमहिषमारिकीतिवरेतिका॥कूर्कोटिकाविजेयाविश्वमा
रीवकाकविकी॥वज्रमारीअकीप्रोक्तोषधीनारसेहरेत्॥तप्रखसोदरेमईसनाहसतकसह
मखगिभोदरेसिप्यध्वकर्मसमारभेत॥मृयतेनात्रसेहोरसेइसत्तागाइवा॥मुर्तेतिज्ञातुभी

शिवः
८

४ पुनः

कामरूपीनसंभारेत्

धेतुआकाशकमतेसणात्॥त्रैलोक्यमटतेदेविजरापृत्यविवर्जितः॥मिथतेनात्रसेहोकाकच
उध्वरीमते॥आकाशमामिमीमुष्टिका॥॥अथान्यसंप्रवक्षामिइहशीनामवेचरी॥गुटिका
मिद्धिज्ञाजोक्तारसेइएववदेत॥महिंतेगुटिकारुत्वामातंगीपुष्पकेसह॥गिरुतेमूर्पक्रमःबाली
कन्याइवैवैवेष्टितंगेतकंकुरु॥त्रिलोहचकेष्टितंएजोरुत्वाविधानतः॥कध्वचतुर्दशीरात्रीमहा
प्रजावकारयेत्॥महाप्लैथसयुक्तंमहामोसवलिहरेत्॥कुमारीयोगिनीहन्तवाचार्यतोषयद्यस्य॥
भैरेववडकेनाधैवेत्साधकोनमः॥गंधपुष्पासैतेरूपैवक्रान्तकारणादिभिः॥नमस्कृत्यादिंवी
नृनोषयित्वाप्रयत्नतः॥मुखेसंक्षिप्यगुटिकाअदृश्योभवतेनरः॥क्रिउतेगुह्यकेसाधभूत

तान्स

२ वा.

का. वं
९

वेताल शक्तिनी॥ अथ राससगुणास्तु कुम्भादे सहक्रीडते॥ महावले जय सर्वे अवध्यो यो गिराणी
गणैः॥ अष्टने सर्वदीपाश्च स्वच्छदगतिगामिनी॥ भुजने विबुधभोगकामरूपी स्त्रीया सहः॥ तथा
सौसाधके भडे कामरूपी महावलः॥ न हृदयतनो भूत्वा कउते साधकोत्तमः॥ तथा तु भैरवी
देवकी उने गुह्यके सहः॥ इति राससगुणैः श्रीभते॥ ॥ श्रीकाकचं अर्थे वाचा॥ अहं पृष्ठामिदं मे
शसाधकानां हिताय वै॥ अक्रे शास्त्राधनार्थं यदि वसिष्ठिकरे परा॥ संस्काररहितं कर्म यथा सौकु
रूतेन सातसेर्व हि देवेश यदीद्याहं क्वभा॥ श्रीसर्वशो वाचा॥ शुणु स्वकाकचा मुदे साधकानां
हिताय वै॥ कथयामि सप्तसेनरसेड मारणा प्रियो॥ अहो घभीर्यथा प्रवर्धामयेतुरसे सह॥ ॥

शिवः
९

३५

५ म ३

१ कटु कंवी ठाजिता स्का ३

मुक्तिवज्रकंदावपदुके दीपरजिता॥ कर्कोटी गृधपणीवकाकाशी व्याघ्रपादिका॥ एते सुमर्दये
तुतेत प्रवत्सोदरे पुत्राः॥ सप्ताह मन्त्रवर्गे अमर्दयेत्स इह प्रियो॥ जारितं मारितं तत्र मूर्खगुर्भो
सिपेदुशा धाम्यमानमृत भूत्वा स हारं रहितं भवेत्॥ सहस्रवेधकरोति सिञ्चते तु महारसापाता
रकतीरं देहि हे मकती शुणु प्रियो कश्चाधकं एकपात्रे तु अमृतिपिपिदिनत्रया॥ अथ कश्चित्पमर
मास्ता॥ हरसारससंयुक्तं मर्दयतु यथाविधि॥ सप्ताह साधके ह्ये मर्दयेत्स तं कंठे॥ नवनीसह
शोकारं अथ कयं दृश्यते॥ तत्र प्रवत्सोदरे तिष्ठत्वा अधो हस्तप्रदाय यतः॥ आसाया महतस्तत्र जायते
नात्र संशयः॥ कटुलोनाय संदत्वा हे मेवाष्टुगो भवेत्॥ पूषागर्भं संसेप्यैवैव कमास्ताहरे भवेत्तां ग
२ तेन मध्ये रसं हि पेदो रसा मुकं मर्दिनी दिश

म ४
९२

१४५

का. व.
१०

वीवित्रकवैवजीकंथारिकासह॥ सीरकंठुसंयुक्तं पूषालेपनं कारयेत्॥ मृद्यते तत्र संक्षिप्तं
सहस्रवर्षीयजायते॥ तारं मेहविधेवैव श्लेष्मिकं शिथिलं रसं॥ ॥ अथान्यसंप्रवृत्तामिभ्रक
स्य यथाविधि॥ ॥ स्नाभ्रकं वपीतं वग्राहयेत्साधकोत्तमः॥ द्रव्यारससंयुक्तं मर्दयेत्प्रयत्नतः
वगमाशययलेन श्यारनाले निषेवयेत्॥ अश्रकं तेतयोर्मध्यमर्दयेत्साधकोत्तमः॥ ग्राहयत्तत्रापि
विद्यास एव वसतकं॥ रजते नात्र सरे हो कर्म कुर्मीयथेष्टया॥ लक्षणे धीतुं विना तु प्रकाशा साधके
धिरि॥ अश्रकं स्तु पा पुनो द्रावकं चाश्रकं स्यव॥ समासेन तु धाम्येते पते ते विमलादसः॥ सीरकं तु
क्रियावर्णीशुद्धरसेन भावयेत्॥ निदग्धावज्जदेन तद्रसे भावितं कुरु॥ एकैकं सप्तवारं तु भावये

३३

शिवः
१०

त्सप्तारनके अरसाभ्रकं क्षिपेत् पुनः॥ सीरकंदरिकं हिलेपयत्तत्राभ्रकं॥ कांसपात्रे क्षिपेत्तं विलोते सा
धकोत्तमः॥ स्य धर्मवतं धाम्य सदाहसाधकोत्तमः॥ द्रावयेत् नात्र सरे हो प्रियं दृष्ट्वा स्यात्स्वीयः॥ रससो
भागके केतु इति भागद्वयप्रिये॥ अनले धाम्यतो रूपा धृतं तत्र संशयः॥ लक्षणे धी भवेत्सोपि जायते
रसभरेव॥ ॥ रसटक १८ गंधकटक १८ नवसादरेटक १८ एकत्र करिणी हनायुठ ६ पद्मिनी १२
कं च हरदत्तथासे गंतरे का पु ३॥ रे मर्दन करनारसगंधक नवसादर जल जत्रपका वना मुद्रा की
जिमेन मुद्रा मेन मेरु ते ल अलसीका सेरु च हलो हे कै वदवना पा नि भवना हि सा जो धी पा लि रा
वना मुन मेन पावना पा ६ अलसीका ते ल पावना ह अग्नि देती धि उ १०० अवती वना पा नि त ता व

२५ १ पा नि

१ दा

१२१

का २
११

यवा ५ उक्ति
२ होइ
ना वरु बिसेप छै मोनषरो विलीवेरु मेव बटके उभम हि द्वाणी ये पाके ताते पानिमाहि गोलावाही
ये प्रहर १२ उपराति गाला आप पसिरा घणा ॥ इति मेव मुद्रा ॥ तो वा आधा ॥ आधा एक त्रगति
ये पत्र कि न कर करती ॥ दोपिय अगार मध्ये भावना रे मु अल पुहे ॥ इति मुद्रा ॥ ॥ अथान्यसे प्र
वद्या मियथा संजायते ॥ ॥ आहये दधु के प्राज्ञ श्वेत वाक्य मेव वा ॥ पुरा संस्कार से युक्तं कर्तव्यं साधके भ
रि ॥ त्रवा संवली कं पारी क बुके व अरं उयो ॥ व अकं स क सी रेण भवान्क सटं केण सीरत्रय समापुके
ने वरा पयस मन्त्रि ॥ एकी क ता तु तं कं अत्र पत्राणि लेपयेत् ॥ मुखग भेदिरे क्षिप्य धामयेत् तद्विरान
ने ॥ इति व्रत सदे हो काम शांति यथा स्त्रियः ॥ तत्संवेधक रोमो हि भवते नात्र संशयः ॥ इति क ॥
३ दि

शिवः
११

का ३

अथान्यसे प्रवक्ष्यामि सुत्वं कालिकापरा ॥ शुक्ल मध्ये स्थितं हेम
न जां नाति हि साधकी ॥ अलकी हते शुक्लं सारवरी हतं रु ॥ सै धवै रक्त दुग्धे श्व मर्दयेत् शुक्ल पत्रं ॥
आरण्य मुत्पले ग्राह्यं पुटं दद्यात्त्रि साधकः ॥ कति हि तने तस्य वारणि भैरवा ॥ तं शुक्लं तारके दत्वा निरहे
त्तु य हेमयो ॥ भवते ते तस्य वीणि सर्व शेष विवर्जितः ॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि शुक्लस्य कालिकापरा ॥ शुक्ल
मध्ये तु यद्देवं आकर्षयति साधकः ॥ गंधं देन हतं कृत्वा नागे वशो धनं ततः ॥ सप्तवारं हतं कृत्वा सप्तवारं
वशो धयेत् ॥ अतः सीपुष्य संका संजायते नात्र संशयः ॥ समभागं समा सतं कारयेत् साधका तया ॥ धा
ममान हि मितुक्तं सयते रात्र भैरवा ॥ अर्कं वा वकं भागवतं मेव जायते क्व ॥ इति कालिकापरा ॥

का-वं
१२

१२ ३५ नं नं

अथान्यसंप्रवक्ष्यामि तारकनीरमेव हि ॥ कार्यवत्तायते पुंसां कर्म कर्मोर्ध्वसाधकं ॥ अंकोटकस्य
वीजानि ग्राह्यताधको जमः ॥ तेलग्राह्येन स्यात्सुवतालकस्य पुनः ॥ हिंगुलस्य कुवहारस्य त्वं गं
निषेवयेत् ॥ अथ तेनात्र संदेहो सत्ता साक्षी सयुते ॥ ततो ग्राह्यतां सप्त एव भवेत् ॥ प्रह्वकार्येने
ननु युथी शोनगोतक ॥ स्तिमयवज्रकं देन पृष्टि कृपां प्रोक्ष्यतां ॥ शतवेधं प्रवर्त्तयते तारमुत्तमं ॥ सा
धयेत् कर्मकार्यं अस्मत्सर्वीशसाधने ॥ इत्यहीनोऽपि सिद्धिं वीजैः उकावश्मुनमं ॥ तालकस्य वसंतस्य
निर्वर्गता भवेत् ॥ अतस्ते परिसंख्यया घोडशंस्कृतैः ॥ तं वंगरससंज्ञां प्रोक्ष्य सुवेधशतां सके ॥
तारकनी भवत्परमं कर्त्तुं प्रियो ॥ अर्जुनस्य वा पादापवांगं आसकस्य वा ॥ ह्यते क्रियते भस्म

शिवः
१२१

४८

गजोष्ठमृत्रके क्षिपेत् ॥ नागे निधाय ते तत्र सप्ताहं साधको जमः ॥ सप्तवारं पुटं तं तु जायते वज्रसंनि
भो ॥ नामसंविधिः ॥ अथान्यसंप्रवक्ष्यामि नागानां रजने तथा ॥ हेमकसदृशं नागं भव
तेनात्र संशयः ॥ रसं च कं गुणं विवशाकं कूपलिकं तथा ॥ वसुधं रसे ग्राह्ये नागतं निषेवयेत् ॥
शतां संवेधसंज्ञे मंभा वृकाचसं परां ॥ भारयते पुनः नाजं शाकं कोषलिका सह ॥ हेमं तु जायते तन
सर्वतो घोरं परां ॥ यस्य संस्कृते भेदे तथा न्यकथयाम्यहं ॥ जायते सस्त्रमोक्षं तु कुरुमी न्यनिकृ ॥ अतस्त्व
त्सोदरे क्षिप्वा रसं तत्र निधापयेत् ॥ अधो यत्र गतो वज्रिः धामय मधुरानले ॥ महाकांतिं ततो जाय
सस्त्रं साधकं जमः ॥ तदर्थं जायते हेमं घण्टासंज्ञं मे लतु ॥ पुरा वीधसंयुक्तं स्तनं समर्द्धयो म्रिये ॥ ग

३ नामसंविधौ तं तु पुनः साधको जमः ॥
१२१

का. ३
१४

यद्यस्तु स्वर्गं स्यान्मोक्षं रक्षितं ॥ सीराहरोसदाश्चलत्तवेधी मजीवति ॥ महाकायो महावीर्यो जलतु
स्योपराकमः ॥ जायते नात्र संदेहो द्विषष्टि वार्षिकारुतिः ॥ अमिषसा मज्जसत्तमः ॥ पुनरस्योत्तरं क
र्मा जायते ब्रह्मविदिति ॥ अमरत्वे साधका जालत्तवर्षाणि सुंदरि ॥ गंधकं त्रसवी जंतुकं दुर्तुनी सुपार
दो मर्दयेते शुहीतो ये आयसंतु समाहितः ॥ प्रहेते कस्मर्दं भवेत्साधके मरि ॥ पञ्चकृत्वा तु स
ग्राह्यं वर्षमेकं तु भक्षयेत् ॥ कामवर्जितं सीरासी वज्रकायो स यो भवेत् ॥ इति वज्रसूत्रं मज्जसत्तमः ॥
अथान्यसंप्रवक्ष्यामि यथा सिद्धं साधका ॥ भोगे वभजते देवि मृत्युं तोकेषु साधकः ॥ अथ वज्रसूत्रं मज्जसत्तमः
स्मिन्निधिः ॥ अथ कर्कोत्तितो हस्वत्तके च विमर्दयेत् ॥ वज्रतोयं न स मर्दयत्तु स्वत्वोदरे प्रियो ॥ कर्कोत्तितः ॥
१४

शिवः
१४

स्थितं मध्ये वर्षं ते कं वधारयेत् ॥ मृतं ॥ अशने जायते मृतो भस्मी भूतो न संशयः ॥ भागं तुरङ्गि काया तु
स्तुपत्तस्तु महारसः ॥ प्रहेते कं प्रयोगेन द्विषष्टि वार्षिकारुतिः ॥ अस्य जयं चैव कामरूपी हाव
लः ॥ खलु दग्मने सो हि जायते नात्र संशयः ॥ अन्ये वसतव क्षमि साधकस्य हितावरः ॥ पिंडपा
नेन जेभीताये चान्ये भयवक्रमात् ॥ तेष्ठंति महावीर्यं काकं वेदे मरी भते ॥ कर्कोत्तितं तमादावनि
शरपि पारदं ॥ पारदं मर्दयेत्तत्र सप्ताहं साधके मरि ॥ मृत्युं ते तदसंक्षिप्तं न स्पृशनेनियो जयेत् ॥ प्रभ्यास
कारयते न घणमासा ब्रह्मनने ॥ प्रसयो अजरः श्वेदजरा रोगविमर्जितः ॥ महाकायो महावीर्यो द्विषष्टि वार्षि
कारुतिः ॥ इति कर्कोत्तितः ॥ अथान्यसंप्रवक्ष्यामि भक्तभक्तं यद्यस्तु साधकः ॥ सीराहमधु संयुक्तं क
३४

अथान्यसंप्रवक्ष्यामि

का. ३
१५

कोरीवीजपुरयो॥ भक्षयेत्तु घण्टासंतीराशी कामवर्जितः॥ बली पलितनिर्मुक्तोऽप्रमेकं द्विष्ट
यो॥ कर्कोरीवीजमादाय सत्स्मरतीतु कारयेत्॥ भक्षयेत्तु धुसंयुक्तं तीराशी वर्जितेन्द्रियः॥ अष्टमे
कस्य योगेन महाकायो महाबलः॥ अष्टमे सर्वदीपानिका कायुर्भवते नरः॥ अष्टवातस्य वीजानि भक्षयेत्तु
तसंयुतं॥ अष्टमं प्रयोगेन काकद्वयं सजीवति॥ तस्य बीजं संगे धंभं गराजे न मर्दयेत्॥ जीवकस्यादरे
स्थाप्य अष्टमेकं समाहितं॥ अष्टमे गृह्येनेन स्कांते विध्वंस्विते॥ शीततापे विनिर्मुक्तो वर्षमैकवय
धदि॥ अस्ति पिसांतीराशी वर्जितेन्द्रियः॥ सजीविका कचत्वारि वेडवातं हितापिवा॥ अष्टमे स
वीदीपां कामरूपी महाबलः॥ अष्टमो सर्वभूतानां वज्रकायो महाबलः॥ अष्टमे काकजं प्रोक्तं साकांशीव
२ केन ससंयुक्तः

शिवः
१५

३१

२ कः ३ ध ३ लभ

महोषधी॥ तस्य ते चक्षुः कालो जीवने काकपक्षिणो॥ काकाडी काकसंका काकशा
काको लोचनः॥ अष्टमे तु मानवो काकायुर्भवते तु सः॥ इति काकजं प्रोक्तं॥ अतः परं
प्रवक्ष्यामि गुह्यं नोपमहोषधी॥ यथातुरसं ते देवि साधकानां हितावहः॥ कामिका काकाडी तु
काष्ठुर्काकमाविका॥ गंडीमिति गडिशीव कामिति कावमानयो॥ कामितिको यवसामि
तिसंसी भवेत्॥ कामितित्याव कामिति पिप्लीषा॥ कामितिकं शुल्लेयव कामिति भृंगराजकांती
कलुजावकांति कटुं विनी॥ कांतीमिति लोहितं वनिमिति स्तं विनिर्मला॥ कामितायेव प्रोक्तं च मि
त्रिका मितिका तथा॥ इति सैतवसांमि साधकानां हितावहः॥ कथयामि समासेन साधकांसि

३ मि

१ के

का. ३
१६

विद्ययुक्तं ॥ एतेस्तु मर्दयेत्स तं गंधकेन समन्वितं ॥ भक्षयेत्तां यो संयुक्तं घण्टासाक्षात् साधकोत्तमः ॥ त्रि
 तैः पुनोत्तीरासीत् प्रयुक्तं सजीवति ॥ ॥ कर्तुं त्रितैः तैः पारवभस्यं विधिः ॥ गंधकं रसं सं
 युक्तं कर्तुं गीतैः संयुतं ॥ मासमेकप्रयोगेन ॥ अष्टमेकं तु भक्षयेत् ॥ तीराशी जलवारीव तत्तीरुसंभ
 विष्यति ॥ भवते साधके भेदे वज्रकायानसंशयः ॥ स्वर्गं गतिमानंदी रसेऽस्य प्रभावतः ॥ काकचंडे
 श्वरी साधकाधकैः सिद्धिदायकैः ॥ रसितं कर्म भक्तं गुणितं ॥ ॥ अथातोऽस्य प्रवक्ष्यामि अमरत्वसा
 धको भवेत् ॥ रसगंधकसामेकं कर्तुं गीतैः लेमर्दयेत् ॥ वीजं सौंदर्यं स्थाप्य ॥ अष्टमेकं प्रयत्नतः ॥ पूजां कृत्वा
 तती भक्षेत् साक्षी के रसं संयुते ॥ अस्मिन्नेव धर्मे कर्तुं तीराशी कामवर्जितः ॥ द्विरष्टवार्षिका जीवेत् कामरु

शिवः
१६

पीमहावतः ॥ अनंतरं प्रयोगानि गुह्याहुस्तत्परं भवेत् ॥ हरितकी प्रत्येकं लम्पमहाको तिसपारं ॥ ए
 कत्रैः मर्दनं कृत्वा कर्तुं गीतैः सह मर्दयेत् ॥ वज्रं नो यनं समर्प्य तत्रावत्सौंदर्यं प्रिये ॥ धान्यं रासं धुमध्व
 नु वर्षमेको हि धारयेत् ॥ अष्टाते जायते सतो भस्मभूतो हि जायते ॥ भागैर्करुणी कांस्यात् भक्षय
 तु महारसं ॥ अष्टमेकप्रयोगेन द्विरष्टवार्षिकं कृतिः ॥ अक्षयोऽनयश्चैव कामरूपी महावतः
 ॥ स्वर्गं गमनो सो हि जायते नात्र संशयः ॥ रसितं कर्म भक्तं गुणितं ॥ ॥ अथान्ये च प्रयोगानि
 रसस्य मारणं अथा ॥ साधकानां हिताधीव यथा सर्वज्ञभाषितं ॥ ग्राहयेत् रसेऽंति पोटली सत्रवे
 छितं ॥ स्वमारी केदरेऽप्यधीर्धोले योजितं ॥ स्नाने वकारयेच्चावत् ॥ सधुऽन्याति सौरसः ॥

का. ३

स्वपुष्पातुलेपातुसिधेनकेचिकारके॥मृत्तिकापुनःलेपयेत्॥धाम्पकर्मसमायोगेदुस्ततदुच्यते
॥शतशेवेधयइडेधमकामार्थसिद्धिदं॥परश्चोषधसंयोगेनरखेत्तिपेदम॥रुस्माभंजायते
तज्जन्मासापाशहंतंकुह॥जायतेमासमेकंनुकुरुकर्मयथ्यहया॥सहस्रवेधकेसेपिजायतेनात्र
संशयः॥रुक्मिणेस्त्रीयाकामेदु॥ ॥अथजलुकाविधिः॥ ॥अतःपरंसाधकार्थीयकामसिद्धि
येषांभवेत्॥जलुकाजायतेभइदुर्वैभुवनत्रयो॥अथवागलिकाकंदरसेतेनैवमईयेत्॥स्वगारीकंद
रसेत्तिप्यधाम्पकर्मनथाकुह॥उनन्तुमईनेहत्वाश्लेष्मातकरसेनतु॥तस्रखतोदरेत्तिप्यमास
मेकं समाहितः॥जलुकाजायतेनमहाभयुञ्जिणी॥सोभयसर्वेनारीणांमहासौभाग्यवर्ध
न

शिवः
१७

१. रीनाम्नासोभयैभुवनत्रयं॥विनारीकंदमादायवेर
कंदरसमुत्त

नी॥कामार्थीसाधकोश्चसोभयश्चि महस्रकं॥पहामदेनेयुर्नैमईयेत्स्रतंतेनमासमेकंवि
स्रताणाश्वेतयालोदरेत्तिप्यजलुकाजावनतथा॥कामभोगामहासुतेद्रावाणभुवनत्रयं॥अथ
वाजलुकांनानुसंसपासाधकस्यप्रभो॥स्वगारीकंदमादायस्रतंकेमईयेत्ततः॥गोनसप्येति
दरेत्तिप्यजलुकावेधजायते॥महाकामेश्वरीनाम्नासर्वकामप्रसाधिनी॥अथान्यानुसाधये
त्साधकेश्चरि॥जगन्वागलिकादंडेस्रतंसंमईसुंदरि॥सप्ताहेनमहादेविमाधयेत्कामहेतुना
॥ ॥अथान्यानुजलुकाहिरसानुसमभिघ्नते॥त्रिलोकमोहिनीनाम्नासाधयेत्कामहेतुना॥
कामेश्वरीनामविष्णातासाधकानांहितावहा॥काकाडीकंदमादायश्चसारीब्रह्मसमुत्त

जलुका ४

का. व.
१८

का. ४

भृगुमारी के सहसा सतके मई नें कुह ॥ विन्यालोदरे सिष्य का प्रार्थ जायते रस ॥ कामेश्वरी त्रिय
ये म्भसोभय साधकोत्तमः ॥ अथान्या प्रीत्यते ॥ अत्रैतनु कामरुद्रविनी ॥ अथातु प्रवसे नारी सा
धकं सोषसायनी ॥ आहये करवीर वनर के दीह्यमारिका ॥ स्वमारी रस समर्प्य सुने कतुन मणाय भी
तव्यालोदरे सिष्य जनु का कामभोगिनी ॥ सुषुप्तो असाधनां संसेयात्कचित्तमया शक्ति का कवे देव
रो म्भसो कर्तव्य ॥ अथासं प्रवक्ष्यामि साधकानां हितावहं ॥ शृणु त्वेदेव देवेश साधको सिद्धि रा
यक ॥ अमर्तमूल देवि विवरे देवकन्यका ॥ दहाति साधकं सिद्धि यदीरवीर वंदिते ॥ आषाढ कृष्ण
प्रसृज्या गुरु वारो यथा भवेत् ॥ स्वाति नक्षत्र योगेन देवकन्या भिगच्छति ॥ सर्व विवरे शक्ति
त २ अ ३

शिवः
१८

या

अ. ५

साधकं सिद्धि रायक ॥ आवर्गो मासि देवेशि कृष्णया वचतुर्दशी ॥ गुरु वारो पुष्य योगे कन्या
निर्गच्छते तदा ॥ यथास्ति च मरे सर्वैर्क्रीडंति सर्व रायकैः ॥ भाद्रपदश योगानां कृष्णपक्षे चतुर्दशी
वहस्पति भवेद्द्वारे द्वय फाल्गुणरित्तयो ॥ संयोगा भवते युक्तं कन्या विवर निगती ॥ आश्विने मा
सि योगेन कृष्णया पितुर्दशी ॥ पुष्य नक्षत्र संयुता गुरु वारो विधीयते ॥ विवरे पुष्यमा कन्या सर्व
स्थानेषु निता ॥ कार्तिके कुम्भमा बास्या गुरु वारेण संयुता ॥ स्वाती ॥ अ ५ ॥ संमायाति विवरे पुष्य सर्व
सु ॥ निर्गता सिद्धि योगेन मार्गशिरसि पूर्णा यो वहस्पति सुपुत्रे व ॥ अ ५ ॥ शिरस्य योगेन द्वारे विवरे
नायिका ॥ रहस्पति नैवेद्या साधकं सिद्धि साधयोः ॥ पौषमासे कृष्णपक्षे प्रतिपद गुरु वा

का. व.
१५

सरो॥ मूलनक्षत्रसंयोगे देवकन्यावदृश्यते॥ माघे शुक्ल चतुर्दश्यां गुरुवारोत्सव
तः॥ मूलनक्षत्रसहितं सर्वकन्याविनिर्गता॥ फाल्गुने कृष्णपक्षे तु तिथितुल्यत्वात्
शी॥ बृहस्पति तथा वारे पुष्यनक्षत्रसंयुता॥ कन्या नूतनी उतेतत्र विवरेषु च स्थिता॥
चैत्रमासे शुक्लपक्षे चतुर्दश्यां बृहस्पती॥ मूलनक्षत्रसंयोगे॥ सर्वविवरोद्भूतः॥ एवमु
द्धियोगानि विवरेषु प्रतिष्ठति॥ क्रीडते देवकन्याश्च साधकैः सिद्धिं दार्ढ्यकैः॥ इतिकाक
चंडेश्वरमते विवरपटला॥ ॥ अथान्यसंज्ञवसां मिश्रलोदकविधिर्न्या॥ उल्लंघनसाधका

शिवः
१५

नो वसिष्ठयोगं च उल्लंघनं॥ उदकं बहु विज्ञेयं दिव्यसिद्धिकरं परं मन्त्राणां वेधी अहोरात्रं सप्ता
रूपं च वेधका॥ मासवृत्त्यां संच सेवत्सरवेधकं॥ एतानि शैलोदकानि सर्वा तु सप्ततुल्यता॥
तस्यां यतु गुणवत्सेनयेनाति साधकः॥ वेधकं च परित्यक्त्वा वेधकास्तु पयो जयेत्॥ हिं
सहरिताले वगधकं वमनः शिला॥ एतेषां गंधमाहारे प्रकरोति ववेधिका॥ शैलोदकं कथ्यते
मंडूरी वाष्पगुणो न तातनुत्तीरविशेषं तु पिवति साधकश्चरि॥ एकविंशतिरात्रेण क्षण
न बहु साधकः॥ सुरादिरिष्वर्षेका कामरूपी न संभवः॥ शैलोदकं गृहीत्वा तु कुलत्थेन सह
काथयेत्॥ तेन काथयेत् वेदने दत्त्वा वाष्पगुणं तथा॥ गुडगडमधुसहैः यथाहारं च त्वेव

का. चं
२०

॥ सन्नायकभविष्यतिनात्रकार्यविचारणा ॥ शैलोदकगृहीत्वातुत्रिफलासहस्रयेत ॥ षोडश
भागविशेषतुतेलेवसहपात्रयेत ॥ छउतैलेनाभंगेकुर्यात्तंभक्षणात्ततः ॥ ततः वलीपलितन
स्पृष्टिसर्वकुष्ठविवर्जितः ॥ दिव्यरेहोयथादेवजायतेसाधकस्यवा ॥ इति शैलोदकपादभक्ष
णां ॥ मासिकमाषसत्तंवरुत्तेनशतुमर्दयेता ॥ निष्पिष्टोभवेज्जीवैपुनः जीर्वप्यतइस ॥ तप्रस
योमासमेकजराष्टृतुविवर्जितः ॥ नाशने ॥ अथवातुसमापकपेणमाषहमकं ॥ गुटिकाका
रयेत्तेनमुखोत्तिग्नादशीभवेत् ॥ घृत्तगन्धरेइवजीवेवंप्रकृतारकं ॥ अथवारसकपेकतस्रोत
तुमर्दयेता ॥ इंगुडीफलमध्यतुशैलोदकमध्यसंकुसाकालेनत्रिगुणवैकठिन्यतस्यजायते ॥

शिवः
२०

षण्मासेनमुखंधार्यवज्रकायोभवेन्नरः ॥ वसनागुतेप्राणेदिव्यसहस्रमोदते ॥ ततोदकेपि
वेद्यामतसौगर्धनपायसं ॥ मासिकं तुप्रयोगेनसहस्रायुर्भवेन्नरः ॥ ततोदकगृहीत्वातुहरीत
कीसहकाथेन ॥ घृतेनमधुनालेह्यसिग्धभाडेनस्थापयेत् ॥ सत्रैकंभूमिपथस्थएकेकंभक्ष
येत्पुनः ॥ वलीपलितान्मुक्ताजीवेद्वर्षशतव्य ॥ तेनोदकेनमर्देनअभ्रकंकाथकारयेत् ॥ स
प्तरात्रपुटपाकंभरितंजायतेरसं ॥ कुरुतेमासमेकोहिवलीपलितहृतंभवेत् ॥ अथशैलोदकंम
र्द्यतेनसहलेपयेत् ॥ मासकेनप्रयोगेनजराष्टृतुविनश्यति ॥ शैलोदककुलथेनकाथेकृत
पुनः सयेत् ॥ घृतेनमधुनासहितंलेह्यपिबेतेसदा ॥ मासिकं प्रयोगेनवलीपलितवर्जितंमहा

॥ ६१

का. ३
२१

कायोमहावीर्यसहस्रायुसजीविता॥ अथवा किं बहुनोक्तेन विधानं यो जिभिः॥ दिव्यदेहधरो
श्रेष्ठः प्रायुर्वर्धयते ससा॥ कृष्णाग्रनिचमद्यानि फलानि यानि कानि च॥ लोहानि क्षिप्य शैलेष्वप्र
रुते भद्रमेव सा॥ सीरभोज्यवज्रीर्णेते वज्रकायो भवेन्नरः॥ सर्वज्ञो दिव्यदेहश्च अयुतायुर्भविष्य
ति॥ भवेयं गालिषं च त्रिषत्वरं यतः॥ परिहारप्रयोगयोः वर्षेण कल्याणं भवेत्ते भवते साध
के धरः॥ इयं ननु वीजानि शैलेषु रते जले स्थिता॥ तेनैव प्रतिपाद्येन वंगस्थं भं करोति सा॥ पारदेन सं
युक्तपानीयं च नाशने॥ सोपरिससहितं सज्जरे भवेत्तं॥ कुंडमध्ये प्रक्षिपेत् तत्रावतु कश्चि
न भवेत्॥ सहस्रांशेन लोहानि वेधं नुकन कं भवेत्॥ गुडस्य तु पलं ग्राह्यं कर्षं वैधरस्य च॥

शिवः
२१

तेनोदके न मर्द्यति कां स्य पात्रे निधापयेत्॥ तस्मिन् कुंडे निक्षिप्य कठिनं तु यश भवे
त्॥ तेन मुखे न च धार्तव्यं सर्वशेषापहारकं॥ दृष्टानां गृध्राणां वज्रकां यस्तु यो
जयेत्॥ उदरे तु विरंकाले भुजे सार्धं न संशयः॥ अथ संलोक्य कृष्णं नेष्टुं गेनिधा
पयेत्॥ अपरं स्ते परं तं नु चूर्णं भवति शोभनं॥ तेन नागशतो शेनानि वीजं कनकं भवेत्॥
पुष्पनाशयिता पृथ्वी॥ प्रकीर्तयेत्तं उरा॥ कोरे तां कुं दैत्यसु वैरं स्यात्तं कर्त॥ शैलोदक
मिति ज्ञेयं विष्णुश्चैव दंष्ट्रा भवेत्॥ घृते भक्तं शरीरं स्तुति स व्याघ्रतत्परः॥ मर्दने च
प्रकर्तव्यं शैलोदकसाधनं॥ अमरो-गजरश्चैव वज्रकायो महाबलः॥ शतिका क

वं डेवरीमते शैलोदक पटल ॥ श्रीदेवुवाच ॥ कैलाशशिखरे रम्ये देव देव जगद्गुरु ॥
 का वं पृष्ठाभि च महादेव कल्पवैताल कस्य वा ॥ साधकानां हि तार्क्षीय मृत्यु रारि नाशनं ॥ श्रीरी
 २२ श्वरोवाच ॥ साधु साधु महाभागे यत्नया परिपृच्छतां ॥ साधकानां हि तार्क्षीय दुर्लभं कथ्य
 ने मया ॥ साहितं दुर्लभं तोयन तालकं वरानने ॥ ततपश्चाद्द्वारा रोदेषे यत्ने दुर्लभं ॥ अष्ट
 काष्टसहितं गोलकं काश्यपुनः ॥ प्रक्षिप्योदकं मध्येन ततस्म शीतं जायते ॥ शोषितं सूक्ष्मं
 तापेन पूजा कृत्वा विरहितं ॥ भक्षितं मधुसर्पिभ्यां सप्तरात्रं समाहितं ॥ उदयादित्यवर्णीभः
 स्वरूपोऽप्रयदर्शनः ॥ तेवरत्नमवाप्नोति महाबलपराक्रमः ॥ द्वितीये सप्तके देवि पतेति शशि

शिवः
 २२

१ दत्तकं
 नृदेजा ॥ त्वं वारं तानि सर्वं तेन स्वाश्वेन संशयः ॥ तृतीयसप्तके शंभु परमं निभो ॥ तत्र को व
 नवर्णीभः द्विरष्टवर्षाकृतिः ॥ शंभुकुं देंदु पुत्रे च नखांगुलिसंनिभो ॥ नवनागवलो भूत्वा
 जीवे च शर्करा रक्तं ॥ पुनरन्ये प्रवक्ष्यामि तालकस्य भुवि विधिः ॥ तालकं गृह्यते देवि मर्दयेत्ततः
 सूतकं ॥ भक्षयेत्प्रदं देवि माषिकं च दिने दिने ॥ यावत्कर्षप्रमाणं तु दिनानामेकाविंशतिः ॥ अष्टादशे
 ककुष्ठा निडं नानि च नाशयेत् ॥ उदयादित्यसंकाशं जायते मधुके चरिः ॥ प्राप्यते मधुचो गे
 रं नभते मधुमुत्तमं ॥ वलीपलितं निर्मुक्तं द्विरष्टवर्षाकृतिः ॥ नवनागवलो भूत्वा जीवे च शर्करा
 रक्तं ॥ जनकाष्टवसं गृह्य कृत्वा वापि ममुद्धकं ॥ तेन पुनैव संसोध्य तालकं निषनेन तु ॥ आर्घां मासयो

१४

मुस

पंचयावत्कारिणीमा ॥ पुष्करांतेस्थितेमध्ये उद्धरेत शुभेदिने ॥ पर्येनेनमृतं यमायैकं
 भक्षयेत्तनु ॥ प्रातरुत्थाय मेधावी शप्राहं च दिने दिने ॥ द्वितीये सप्रके चैव केशा भ्रमरसंनिभा ॥
 सोभा गणेशोपश्री च नारी रुदय नंदन ॥ मासमेक प्रयोगेन अपरैः सह कीर्ति ॥ असद्वक्ष्यका
 येन एवं कृत्वा प्रयत्नतः ॥ तालकं रससंयुक्तं धात्री सह निघोजयेत् ॥ महिषी पुरीष वेष्टत तत्स्वच्छ शिवः
 यानवभिद्यते ॥ दिनानामेकं विंशतिं शोधितं यावत् प्रापते ॥ भस्म तैरममिदं हृदयति समो भवेत् ॥ २३
 नानाशास्त्रार्थसंवादी श्रवणो सर्वभूतले ॥ तालकं पारदं चैव शकी कृत्वा तु मर्दयेत् ॥ तालमूली रस
 वैवर्धयेत् रससंयुतः ॥ जंवीरकाष्ठैः समर्धः लोहस्य भाजनं कुरु ॥ तं तालकं गृहीत्वा तु क्षिपेज्जंवीर

रकैः ॥ महिषी स्थाने च वेष्टुं पचि निर्गंधतां बुजेत् ॥ पुनः पारदसंयुक्तो मातु
 लिंगे मया चयेत् ॥ तां बूलपत्र सहितं माषिकं चैव भक्षयेत् ॥ मासमेक प्रयोगेन
 इह सिद्धिर्भविष्यति ॥ रंजते सर्वे लोहानि पुट्यो केन काचनं ॥ ॥ शतिका क
 चैव शरी मते तालक कल्पं समाप्नुत ॥ ॥ हरिताल सत्व पातनः ॥ ॥ रसंच ताल
 कं चैव लोहपात्रे समर्दयेत् ॥ बीजं च रसमध्यं तु महिषी गोमये न छादयेत् ॥ तां
 बूलपत्रमध्यं तु माषमेकं तु न क्षयेत् ॥ मासमेक प्रयोगं च जीवेच्छां कर्तारकं ॥

का. चं
२४

कांतचेचाभ्रकंचैवरसंगंधकमेवच ॥ मईयेचत्रिदंडेनयावद्भवतिगोलकं ॥
निवकल्पः ॥ ॥ पिबुमुंदोदरेस्थाप्यवर्षमेकर्तुसाधकः ॥ यरमासंभक्षयेय
मुजीवेचञ्चार्कतारकं ॥ त्रिदंडमर्दितंघृतंशात्मलीहक्षेस्थापयेत् ॥ वर्षमेक
प्रमारोनतंभक्षयेत्पुनःपुनः ॥ यरमासंचप्रयोगेनजीवेचञ्चार्कतारकं ॥ पुन
रप्यप्रवक्ष्यामिभस्मसूतविधिं - - देवदालीरसंमर्त्यरसंगंधकमेवच ॥ पाचये
त्पुटयाकनभस्मभवतिसूतकं ॥ भक्षयेत्तांबूलपत्रेण माघैकमासमेवच ॥

शिवः
२४

पंक्षमेकप्रमारोनकुक्षिकुण्डादिताधके ॥ एवंप्रयोगेनभक्षयेत्भक्षयेत्पलंद
श ॥ वलीपलितनिर्मुक्तो महाबलपराक्रमः ॥ सुवर्गादृष्टिर्मधावीजीवेद्वर्षशत
द्वयं ॥ त्रिगुणंभक्षयेत्प्राज्ञोभस्मसूतविधौसह ॥ यंचवर्षशतामेवजीवेचसाधके
भ्ररि ॥ इतिलघुसूतकं ॥ ॐ सः सः स्वावय २ अमृतं स्वावय ॐ महौ हं हंसः
स्वाहा कुरु कुरु सोमंचसरसः ॥ शात्मलीछेदनमंत्रः ॥ ॥ पुनरप्यप्रवक्ष्यामि
महालेह्यथाविधि ॥ निशाचरहंतं सूतंधात्रीफलहंतं तीक्ष्णं ॥ त्रिफलामधु

काचं
२५

सर्पिर्भ्यो योलिहेतो जरा मरः ॥ गंधकं पारदं चैव तीक्ष्णं च कांति मेव च ॥ समधातो
समं ध्वान्तं पलाशवीजमात्रयोः ॥ त्रिषोषधा द्यं जाती शिलाजितत्रिफला सह ॥ ए
तानि समभागानि चूर्कधात्री च मर्दयेत् ॥ तंडुलीयरसं तन्नात्रिफला सह मर्दयेत् ॥
खदिरकाथसंयुक्तं शिखिपित्तसमन्वितम् ॥ मर्दयेत्तु विधानेन चूर्कस्य तुरसैः स
ह ॥ त्रिफलारसकांतं च कांति सयुक्तं स्थापयेत् ॥ गोजिकत्रिफलायाश्च चाद्युलेपा
निकारयेत् ॥ तवास्मृत्तिकालेयं मृत्तमयभाण्डे स्थापयेत् ॥ पुटयोगेन भूमौ तु निख

शिवः
२५

नेज्जालुमात्रके ॥ अथोर्द्ध्वा तदा तमं मृत्तिकाले पगोमयं ॥ नित्यानि गंधधूपानि सं
वत्सरेकमेव च ॥ पूजां कृत्वा तु उद्धृत्य पूजयेद्देवतां स्मरणात् ॥ मधुसर्पिः समायुक्तं भ
क्षयेत्तमहारसं ॥ शुभे दिने सुतक्षत्रे शुभचन्द्रे वरावले ॥ पथमे सप्तमे चैव कृष्णक्षय
विनाशनं ॥ सर्वव्याधिविनिर्मुक्तोक्तं कृत्वा त्रिमहारसं ॥ सप्तके सप्तमे चैव खेचरी भ
वता यया ॥ नात्यपुण्ये न सिद्ध्यति इदं चैव रसायणं ॥ न कांतेन विना सतं न सतं
कांतिवर्जितं ॥ न संक्रमति देहं न गृह्णति मित्रं भसि ॥ ॥ इति महारसायणा

का. चं
२६

विधिः समाप्तः ॥ ॐ नमो रसेन्द्राय ॥ धर्मकीर्तिसमाश्रित्य कथ्यते रससंयुतः ॥
विना ड्यं न सिद्ध्यति तस्माद् ड्यनिरूपणं ॥ जयति रसवरेन्द्रः कुष्ठपुष्पादि रोगमुत्
॥ ग्रहरतिसमस्ता ये यदस्ति नराणां च वली पलितं विनश्यति ॥ दीर्घायुर्ददति च
रसवधं दविष्यति स्वे चरत्वं ददति च ॥ यदा अष्टादशं कर्म रसं येन वशीकृतं ॥ ह
न्यात्तस्य जरा मृत्युदरिद्रं मृत्युमेव च ॥ स्वेदनाद्दर्शनामूर्च्छां मुत्थाप्य पानरोधनम् ॥
नियमादीपनश्चैव गगनयासप्रमारातः ॥ मथनाच्चारणविधानं प्रावृणोति तथा ॥

शिवः
२६

परं ॥ गर्भहृतकघारात् जरां रंजनस्य तु ॥ मारणां कर्मणां चैव सबमष्टादशक्रमात् ॥
न स्वेदतो नाग्निशिखिरसव्यं चैव भावितं ॥ मुक्तिभेदसु वस्वेदो अष्टकर्मप्रवक्ष्यते ॥
स्वेदाच्चारणविधानं जरां मारणान्तथा ॥ जरां चैव विज्ञेया अष्टकर्म च ॥ न स्वेदा
नीवृत्तां याति न रक्तोरंजयेत्परं ॥ न जगति न भवेद्वायी न योगं क्रमतेऽपि च ॥ स भिः क
र्मानुसारैश्च समीका सुवशीकृतम् ॥ हन्यात्तस्य जरा मृत्युदरिद्रं दुःखनाशनम् ॥
॥ साधयेन्मंत्रयंत्राभ्यां सद्यो घराक्रमेण च ॥ संस्वेदनाशयोगेन तत्क्षणां वध्नाति ॥

कात्रं
३

सूतकं ॥ सुसुनिष्ठिते चैव संस्कृतस्य च ॥ कंपनिकुं भकं चैव रसस्य पंचधा गति
॥ स्वेदं चैव ते यत्र चैव स सिद्धिदं ॥ पाठा पुनर्नवा चैव लंगली यविचिचका ॥
देवदास्या तकापंच शोधयिष्यथोदिता ॥ सिगु सिधंत्रिक इकं स्थात्यां दोलाप्रिना
पुनः ॥ पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः पुनः ॥ मद्दिषी दुग्धपालं च कारणां वीजप्र
सूतं ॥ जवीरास्तवेतस्य तस्य यत्र चिचका ॥ सिगु सैध वतुत्यस्य पत्राणि पक्या
निवा ॥ सौराष्ट्र द्यकासी स सिधयिष्या रनालया ॥ दिन द्वादशमित्याहुर्मदिगार

शिवः
३

स उच्यते ॥ शुभकचूर्णभावनां वहुवारं पुनः पुनः ॥ सुतप्रलो रुखत्वे तु सिधुनास
हितं पुनः ॥ सूतकवाभकं मध्ये यावद्भवति गोलकं ॥ रुमकिया सुहे मानितभक्ति
या सुतादयः ॥ म्वां कृत्वा च धामयेदभकया दांसमर्हयेत् ॥ कां स्पदिगुरात्रिगुणेषु
यथा संकेतचारणां ॥ जारणां च प्रवक्ष्यामि रसया सस्य चरितं ॥ सिधुविदाम्बितमे
भिर्जारणां चेति कारयेत् ॥ स्वेदं दद्यात्तु संयोगेश्वरां वधाति सूतकं ॥ परिणाम्यति ॥
अथान्यथाख्यास्यामः ॥ रसाभुगोनकं यत्तु गोस्तनाकारमूषके ॥ अधोर्द्धविहिद

का. चं
२८

त्वेन हां पासितात प्रयेत्। अधो मृद्वग्निना जारयेत्॥ रसोपरि स्त्रोक्तं लोकचय
रास्त्रसिधुदाययेत्। एवं तु त्रिदिने जीर्णं शासते जारणादिकं॥ जीर्णस्य लक्षणात्री
शिचतुर्थं मृत्पिंडं भूतकं॥ ॥ अथ वज्रवैकांतविधिः॥ टंकरां टं हतस्यानुदि
व्योषधयोगेन संस्पर्शो भवते मुखं॥ तक्षणावधने रसं सवं शुभकरं चैव पूर्वोक्तं
बुद्धकर्मसु॥ इति जारणां॥ ॥ अथ डावरां॥ हिंवाष्टं टंकरां सव्यं त्रिभिः सं
युक्तमेव च॥ दिडं जारणं श्रेष्ठं रसाच्छेदो सदापि यै॥ ॥ अथ व्याख्यास्यामः

शिः
२९

॥ अर्कक्षीरेणाशं च चूर्णं पुटितं संमतं॥ इदमेकं विडं श्रेष्ठं रसजारणमुत्तमं॥
गुडनामेति भस्मस्य गालितं गो जले न तु पीतं गंधकभावात्तु यद्वारं साधितं भवेत्
॥ ॥ अथ व्याख्यास्यामः॥ मूलकं च पुटं दधं भस्म गो मूत्रगालितं॥ गंधकं तेन
भावेत्तं शीतं कंत पुनः पुनः॥ इत्थं मुक्तं विडं श्रेष्ठं गंधकस्य सुषरं॥ अथ वसिष्ठो
दकभस्मगालितं च गो मूत्रके। भावनानेकयुक्ता तु इति परमविड उच्यते॥ लक्षणा
क्षारोपरसेर्मूत्रा गो मूत्रगालितं॥ उक्ता मुजारीणी मेभिः कृतं साधु पाचयेत्॥

कांच
२५

ममुदसैंधवानांच विडरो माति सो वर्चलं ॥ ज वक्षारसौ वर्जकानांच टंकरो च सह
संयुतो ॥ मेशकपात्ता सक्षारैश्च तिलक्षारे श्रयामार्गयो ॥ अस्वखं वज्रकाशात्तु
कक्षारसराडयो ॥ उमंतश्च कृष्णारण्यगोमूत्रेणानुगानयेत् ॥ इदमेव दिङ्मे
ष्टं सर्वलोहनिद्रावयेत् ॥ दोहरिद्राणि मजिष्टा पतंगेरक्तचंदनं ॥ कलुभं कुंकुमं
चैव हंसपादं तथा समं ॥ टंकरां चैव माक्षिकं शंखचं धेतकाचयो ॥ तालकं पुति
वायेन देयति मूष्णी वयो ॥ निर्मलं भवते तारं यशोधनमनुत्तमम् ॥ निव्यूटवंगा

शिवः
२५

अमस्य सप्तमे कर्ष्यो दुशं ॥ गुणां च देविकुषितमेव कूटाधिकशतवैधकम् ॥ नि
वेदितारस्य च मृतवंगस्य मेव च ॥ श्वेतो भूको समं सत्वं गृह्णीयात्तं निवारयेत् ॥
यावत्तारावशेषं तु सत्त्वं सप्तवारके ॥ षोडशानुभिन्नमस्या त्पादांशेन च जारितं ॥
शतवैधं पूर्ववत्स्यात्तज्जालीनुवीजमेलनं ॥ इति ॥ ॥ रंजकं तु प्रवक्ष्यामि धेतपी
तद्विधिर्यथा ॥ सारंगां कास्यं वक्ष्ये गोमहिषा ज्यमं पुरे ॥ गोधाशशका वसाजानि
यथा लाभेरुपीतगरानि च ॥ निर्यासं समं तैलेन परिपक्वं भवेत्तु सा ॥ सारणा

कांच
३०

र्थप्रयोगंच साधयेदसकर्मणि ॥ हरदंती वीज समं तैलाहं अभिसाधितं ॥ एवं प्र-
तिसारस्तु भवति सारगा कर्मणि ॥ हरचपातदंती समं कस्यच वीजनि ॥ वीजेति ह-
रिवीजानितार वीजनिमेव हि ॥ समेति समभागानितार भागे कं नाग भागे कं ॥ च्यवो-
अभिषेदया तैलेन साहं च करु ॥ कस्य पुण्याणि सदशः दशमूषा स्थाययेत् ॥
हेमवीजलु भागे कं आवर्ते पिनिषेवयेत् ॥ समासां भूतकाष्या एवं विधं च मर्दये-
त् ॥ सत्वपातनं वश्यते ॥ गुगलं शलिपिष्टं तु कृत्वा तु मृत्तिकासह ॥ कवलं सम-

शिवः
३०

चूर्णानुगृहीत्वा सीरकाधितां ॥ पाककाले चाभ्रकंदत्वा चालितं मिश्रितं करु ॥ पिं-
शिवधाकृता तेन सप्ताहे निषिन्नाधयेत् ॥ खदिगां गारुद्रौ च अथ सत्त्वं तु यति तं ॥
अपरयोगं ॥ सप्ताहं च दशाहं वा अथ चूर्णं तु मेजयेत् ॥ च चत्त्वचसपिंडम-
ध्यातुं दिनान्प्रधामितं करु ॥ मृदुशीशकसत्त्वं च सततं पतति चाभ्रकं ॥ माक्षिक-
सत्त्वं ॥ क्षौद्रं गंधर्व तैलेन सद्युतं तु मभिनवांगे ॥ आमावा दद्यात्तु भूषो वार्ता-
भाषितं वटी तथा ॥ कदली रससंयुक्तं भावना माक्षिकस्य च ॥ कुर्यान्मूषाप्रतप्तायां

काचं
३१

क्षिपेत्तुमाक्षिकं तथा ॥ सत्यं नागं इत्युच्यते च पतति मृदयं तथा ॥ स च वैश्वानराभातुमा
क्षिकं सत्त्वमेव हि ॥ इजौ - इति विख्यातं गंधर्वं तिरावयोः ॥ वातवती लक्ष्मणा जे
यावदेति कुमारी गंधकं च ॥ वाराहकांतां तां बृलपत्रकां स्याचले ययेत् ॥ अनेनैव य
योगेन त्रिसंध्योर्नैव योगवत् ॥ षट्परिसातु सत्त्वं च पतति सारमेकवत् ॥ ॥ अ
थापरयोगः ॥ कंकुष्टं कणाभ्यं च स्त्री दुग्धेन तु मर्दयेत् ॥ क्षिप्रं पतति मूषाश्च पु
तत्रापरिवातकं ॥ सकृत्त्वस्य स्यात्तु मुहिषी कर्णमलस्य च ॥ कटाव्यकर्णतु मलं

शिवः
३१

गुंजसप्तपीषयेत् ॥ प्रलेपितं मूषायां तु तप्तस्य प्रतिक्षिप्यते ॥ कंकुष्टं कणाभ्यं
वामित्रं धास्य शवरां ॥ स्त्रीरपि वज्रीक्षरेण भावितमेरुं नैलकं ॥ केशसहितं धु
मेतं पतति नाय्य सत्वयोः ॥ ताप्यद्वारं रसस्य च मनचंचलस्त्वभावतः ॥ रसं वंधो किं
शपीति भूतले ॥ ॥ पाठांतरे ॥ आरनालेन लोहं कडुकाकेन तु खेदनं ॥ घृतम
धुना सह मर्दय चितं स्यात् स्त्रीरपि वज्रं ॥ क्षारयो भावितं कृत्वा घृतस्य मधुना स
ह ॥ गृह्णमकंदत्वा च धमेन तस्य सत्त्वं च ॥ पतितं भवति हेमकमेकीकृत्वा तु मे

काचं
३२

बहिः। अष्टांशेन धरित्वा तु सत्वस्य मेलनं कुरु ॥ सूतमिति ताप्यरासीकसत्त्वपात
नं विधिः ॥ तालकसत्त्वविधिः ॥ ॥ रसतानं समं कृत्वा कृष्णान्द्रैव मर्दयेत् ॥ हं
डिकां स्थापयेत् तत्र ताम्रपात्रे छादयेत् ॥ शक्तिका पूर्या खेदोच्चप्रहरण्यमेव हि ॥ प
श्चात्तु शीतलं कृत्वा तालसत्त्वविधीयते ॥ एवं तु विधियोगानुक्रमं कृष्ट रससत्त्वयोः ॥
गंधकलीहपात्रे रासत्त्वपातनं भवेत् ॥ हरितालसत्त्वविधिः ॥ ॥ इति श्रीर
ससारोत्तरचंडीमहेश्वरसंवादे रसपातनविधिः ॥ ॥ लोहानां मारणावस्थे

शिवः
३२

अरिवर्गं यथा क्रमात् ॥ तालेन वंगंदरदेन तीक्ष्णं नागेन निष्कंशिलया च नागं ॥
गंधेन कांस्ये तेनैव शुल्बं तारं च माक्षीकरसेन रुम्यात् ॥ इति मारणा अरिवर्गः ॥
॥ ॥ हरपंगरुडो समरसीकृतं सृष्टं परिप्लुतं पीतगंधस्यैव यजुर्गं ॥ एवं त्रिमा
सितं जारितुमेव भवति चंडार्कवेदी महारसः ॥ टीका ॥ हरति पारदं पन्नगेति नागं
गरुडेति हंसवीजं समेति समभागानि गृह्य समरसीक्रियते ॥ तैलाशयां मृदयि
ना ॥ सारकां स्पपात्रे राचं तेनेन हि धार्यतां चारयति यावत् सावधिष्टं त्रिणां जार

काचं
३३

येत् ॥ पूर्वोक्तसारगविधिः ॥ चंडार्कवेधिमहारसः ॥ त्रिनेत्रोगरुडारुडोमृ
दुकांतरकस्वेत ॥ गंधकसमासखरांचयोर्मालक्षं च गम्यते ॥ शीका ॥ त्रिनेत्रेतिर
संगरुडेति हेमवीजं मृदुकांतं मृदुकांतं मृदुसीसकं ॥ कांताकांतिपत्रेण सतान्वितौ
करिष्यथान्निस्वेदोपरिस्त्रीपुष्यभाविनगंधकमाक्षिकयाश्रुर्गा ॥ प्रतीवापदेयं वा
रयेत् ॥ पावदशावशिष्टं निगुणं नारयेत् पूर्वोक्तसारगविधिः ॥ तं नारयेत् त्रिवारं
तुथुन्वविधिकरंधातुशोधनवश्ये गंधककरंच ॥ सरंडमुरगातैलेन दावयित्वा

शिवः
३३

मृदुपिता ॥ धतूरकरसेनिषक्तायां ततश्चागक्षीरेणादिनमेकं ॥ मृदुस्वेदं ततः कुर्या
त् ॥ अभयां रात्रासतुमध्यानुमिश्रेण सप्तवारं भावयेत् ॥ इति गंधकशुद्धिः
॥ दरदं गोपितेन यकैतैलमहिधीतक्रेण दोला ॥ स्वेदो दिनत्रयं ततः ॥ पायलि
कायां वीजप्रकेनिषिष्यमंदाग्निना यचेत् ॥ वारत्रयं च पश्चात् शिष्टिपितेन यला
शरसे मेव ॥ इति दारशुद्धिः ॥ शिलाया गोपितेन वीतप्ररूपकचंद्रशः ॥ विभी
तकरसेणाधिमिश्रेणा तापयित्वा ॥ इति मतः शिलाशुद्धिः ॥ हरितालं धा

काचं
३४

त्रीसेनपरिलुप्तं मुकुटं पञ्चमृदुलिप्रं पुण्ड्रयं पुण्ड्रपाकत्रयं कुर्यात् ॥ भूयो भूयो भुक्त्वा
वनां कृत्वा वसन्तं त्रेगा ॥ येष यित्वा च तं वृत्तं पत्ररसभावना पुनः पुण्ड्रपाकं च तद्वत्
॥ कृष्णं दुर्सेनापि दोलिकायां च वद्धा तं गुलभेदं कृत्वा पचेद्बहुशः ॥ इति तालः ॥
माशिकं आरनाले न गवां मृत्रेण अजा मृत्रेण तु पुनः ॥ क्रमशः कथयेत् ॥ कल-
त्थेन आरनाले दो च कसौ जीरसभावयित्वा राजकोशात कीरसेन कृष्णं डंगराया
रिसेनया चयेत् ॥ इति कांस्थभुक्तिः ॥ ॥ तंदुलतोयं कृत्वा च सरंडुनेलेन पा

शिव-
३४

चयेत् ॥ गैरिकभुक्तिः ॥ ॥ इति काकचेश्वरी मते सर्वा ॥ ॥ चरणीत्तरयाक्षिनां
चवस्थेपाचहितागमः ॥ हृद्धानां पुण्ड्रं च कनीयसं च त्रिगुणकं ॥ कल्कमादाय
तारं तारमादाय कां च नं ॥ टीका ॥ पामिति पारवं हिमिति हिं गुलं तामिति ताथं ॥ मा-
क्षीकां गमिति गंधकं ॥ मइति मनः शिला क्रमहृद्वा तु गृह्यते हृद्भिरिति बीजप्रक-
रसेन मय नयेत् ॥ जंवीरकरसेन वा कनीयसेतु भुक्त्वा ॥ दुसक्त पत्र कृत्वा कल्के
न लेप्य पुटेन चूर्णी स्यात् ततः ॥ मृदु चूर्णी समरगोघृतेन मोदकं तारस्य त्रिगुणां

काचं
३५

निवहेत्तारमादायकांचनम् ॥ निर्वाहिराकालेन तारदशांशेन हेमवीजं दात
व्यं ज्ञात्वा मेलकं ॥ शुल्बमपि पकतेन समं समं निविहेत् ॥ शुल्बचूर्णं गोघृतेन
मोदितं दुर्घर्षचतुष्टयां तारसमेति निरुद्धं भवति ॥ तदर्धेन कल्पाराकं शुल्ब
मिति पूर्वोक्तकल्केन पुटितं भवति ॥ शुल्बचूर्णं गोघृतेन मोदितं तच्चूर्णं हेमेन
द्वयां त्रिपलं त्रिकलं यलं वा कटिप्रमाणं वा हन्येत ॥ वर्णात्कर्षचतुष्टयं
भवति ॥ अथवा त्रिगुणानिर्वह्येत तदेव मृता शुल्बपूर्वोक्तचूर्णं कृतं द्रव्यं

शिवः
३५

न समं गोघृतेन मोदितं तदर्धेन कल्पाराकं ॥ टीका ॥ रसभाग १ तालक
भाग १ एकत्र मर्दितयेठै रससाठिदिन ३ पश्चात्तु गोलकं कृत्वा हंडिका मध्ये
स्थाप्य उपरि अवजुवडुपिंड दत्वा पुनः सरावयित्वा बालुकाया भरित्वा उपरि
अधो मुखं तिष्ठं ऊर्ध्वं कारेणानिर्दत्वा पुनः सरावमुडिका अधो भ्रंशं प्रज्वालये
त् ॥ प्रहर ३ स्वांगशीतलं ग्राह्यं उपरं तिकां स्पृष्ट्वा ततः कृत्वा तत्तरसं दोषस्था
ने दातव्यं रती ॥ इति रससागे नरे दत्ताधिकारः ॥ ॥ पाराभाग १ हिंगु

काचं
३६

लभाग २ स्वर्णमाषीभाग ३ गंधकभाग ४ मनःशिलभाग ५ धतूरकरसे मर्दयेत्
लाक्षारसेन कदुतेरईरसेन यावद्विनत्रयं भुज्यते शुद्धभाग १५ कंठकवेदीपत्र
कुर्ष्णतेन लेपयेत् पुनः किंचिदंधकं दत्वा मर्दयेत् पादांशेन नीलकांचदेसं॥
एंकरां देयं शुद्धभुज्यभाग ३ शुद्धतारभाग १ तं चूर्णधार्यं ससिफिरावेत्वा गशी
तले पश्येत्॥ एवं विधिं त्रिवारं समनिर्वहयेत्॥ एकांशं मूषायां यावता रावशि
ष्टानि बाहिरि निकालेनारदशांशेन आदिवीजं दातव्यं तारं तारकराविधिः॥

शिवः
३६

॥ ॥ रजोमृकर्णिका स्यात् शुद्धभुज्य समन्वितम् ॥ सर्वधातुसारगम् ॥ मूठं
पादांशेन निमित्तं दशवर्णिका स्यात् ॥ हेम तारं कृष्णोदरसेन अर्कसीरेण पेययेत्
॥ लेपयेद्द्वगपत्राणि पुटेन स्रियते ॥ अचैमुंडी भेदरसेन वैशिलायां पेययेत्तुले
पयेन्नागपत्राणि पुटेन स्रियते ॥ ताप्यकं गंधकं चैव अजासीरेण पेययेत् ॥
लेपयेत् शुद्धपत्राणि स्रियते तामुमुत्तमं ॥ ताथं गंधकदरदं अर्कसीरेण पीष-
येत् ॥ लेपयेत्तारपत्राणि त्रिपुटेन जायते वलं ॥ ताप्यवंलवसादं कांचनीकाथम

काचं
३७

ईयेत् ॥ लेपयेत्तेन पत्राणि त्रिपुटं धियते क्षणात् ॥ चंद्रं चंद्रकलापितं रविभागं र-
विर्यथा ॥ कनकस्य द्वयं भागं चंद्रार्कं हेमतारयोः ॥ दूरदं गंधकताप्यं शिलाया रस-
संयुतं ॥ रसकस्य द्वयोर्भागा खले कृत्वा तु मईयेत् ॥ त्रिदिनं काचमध्यातु रविश-
शिलेपितं दलं ॥ मंदानलेन पक्वं तु शुद्धेन कल्कं भवेत् ॥ भोजनं वर्तिकां नानुये-
वपि न तदुत्थिताः ॥ प्रथमं विनये भक्तिया समुक्तिरसायनां ॥ भुक्तिमुक्तिन जानति
पापिष्ठा मोहिता तयोः ॥ लोहानां शोधनं वक्ष्ये सर्वदोषविनाशनं ॥ येन शोधितमा

शिवः
३७

त्रेणानिर्मलत्वं प्रजायते ॥ गाढी कृत्रां पतंगीयासी कच उर्मलकः ॥ अशुद्धे सर्वलो-
हानि यद्भिर्होषैः प्रगाशयति ॥ अथा च शुद्धं भूमिसेत्रं धार्यं चैव प्रदोहति ॥ तथा च
शुद्धलोहं च द्रव्यं चैव प्रकाशयेत् ॥ प्रथमं लोहशुद्धं क्षेत्रं चैव द्वितीयकं ॥ तृती-
यं रसवेधं च द्रव्यं शुद्धं चतुर्थकं ॥ आदिवीजोत्तरं कुर्यात्मध्ये च रसवेधकं ॥ अच-
रसवेधकं ॥ अंते मेलापकं चं व-योजानाति सर्वात्रिकं ॥ हरगौरी मेलापं च दृष्ट्वा
पापं प्रगाशयति ॥ पुरा पक्षिना न पश्यति इति पारदमेलनं ॥ किं गजैः सुरगैः स्त्री

काचं
३८

भिः पृथिव्याधनसंचयेः॥ तदापि भोगमिच्छन्ति सत्तु शरीरमवस्यति॥ मानुषं जन्म
संप्राप्य सर्वजंतुषु दुर्लभं॥ आत्मानं मोक्षितं ते च येन साध्यं तु पारदं॥ गुह्यं देवसं
वेदं व्ययंति दुरात्मना॥ पतितानरके घोरे ततेषां पुनरागमः॥ गगने राशिसंख्या
तु शतपंच तथा भवेत्॥ अमुकपरीक्षा॥ ॥ श्वेतं पीतं तं धारकं कृत्वा भुञ्च
तथा परं॥ एकैकस्य तु रागस्य द्विगुणं चैव कल्पयेत्॥ जानाति साधकानां तु
अमुकं तु चतुर्विधम्॥ श्वेता च वायु रागा ज्ञेया रक्तवर्णाश्च क्षत्रियाः॥ पीता वै श्वा

शिवः
३८

समाख्याताः कृष्णं धृष्टमुदाहृतं॥ एकैकस्य च वर्णास्य जतिश्चैव चतुर्विधा॥ पि
ता कीदृशो वजीरसे च चतुर्थकं॥ परीक्षायां प्रकृष्य तदा कर्मसमारभेत्॥
क्षीरमद्ये तु संस्थाप्य यचयेन्मृदुवक्रिना॥ तावच्च पाचयेत् प्राज्ञो यावत् क्षीरं
मुच्यते॥ अंधमूषा ततः स्थाप्य धामयेत् पुनः पुनः॥ मूषायां सांडुलेया क्षीरं
मध्ये तु चांभसि॥ परीक्षां कारयेत्तत्र अमुकस्य महात्मनः॥ स्मरयेत्तदा शब्दं
त्वचा सर्वत्र जायते॥ रसें श्रीच विजानीयादसं कर्मणि चोत्तमं॥ संकोचवर्जिते

काच
३५

चापिपिनाकीमिति विद्यते ॥ तत्र दंडुरभेद्यं ते दंडुरिति निगद्यते ॥ वज्रं वज्रसमा
कारं वजीव इति मुच्यते ॥ ह्रस्वाति दीर्घमायातिपिनाकीप्यंककर्मणि ॥ दंडुश्च
स्थूलमायाति दंडुरीसमभिद्यते ॥ वजीवज्रकृता देवि वज्रदेहं लुजायते ॥ यथा
भंचतेथाख्यातं चतुर्विधं व्यवस्थितं ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ आचार्येण प्रसंगं नय
था भक्तिदृष्टिस्तथा ॥ वंचयेद्गुरुं कालं गुरुर्यादप्रसादतः ॥ सुखेन उदकं क्षि
प्यशीतोत्पलत्रलक्षणां ॥ उलेन जीवतां देवि शीतेन मरणमादिशेत् ॥ यथाशी

शिवः
३५

तगतं वरिषसमासा मृति जायते ॥ प्रनाशः सर्वलोकेषु शृणु कर्मव्रतने ॥ उ
ग्रानंचलिते येन दुर्ध्ववायुः प्रवर्तते ॥ एको मृत्युपथं देहं क्लृप्तिमरणां तथा ॥ स
वंचिके संमृत्युत्रे कालं च भवति कुर्वन् ॥ नमं कृत्वा वरारोहे येन मृत्युवशंगताः
॥ इदं कृत्वा तु देवेशि मानुषाः कालपीडिताः ॥ कदलीपत्रसंस्थाप्य निष्कृतं तत्र
निधाय ये तु भित्तं पतन्ति देवेश कदलीपत्रचोपरि ॥ तंरेतमधुना मिश्रं गव्यस
र्पिसमन्वितम् ॥ न संदशाद्वरारोहे येन मृत्युवशंगताः ॥ कृकथित्वा वरारोहे

का च
४०

घटिकादयगोचरे ॥ पुनर्जीवेतदेवेशयोगतोयमंमंदिरे ॥ यत्रदेशोगतावायुसं
पुटेनस्पदाययेत् ॥ मृत्युसंजीवनोनामनभेद्विप्रसौदतः ॥ वसुविष्णुहरेस्त्रैव
मृत्युसंजीवनीकृता ॥ एषभेदविभेदेनवयेत्कालमागतं ॥ पराभिष्टेचनेभि
ष्टेपापाकर्मणि हृषिते ॥ विज्जमात्मप्रसवेभ्यां अकथ्यं वीरवंदिते ॥ करोतिभक्ति
संयुक्तः शुद्धांतं शुद्धभाषितं ॥ दद्यात्तु चोत्तमाविद्याशिष्ये मायाविवर्जितः ॥ सा
मान्यं सर्वलोकस्य ग्रासं हृदयमेव च ॥ अचरेणालभेत्सिद्धिबलविद्यादिकं क

शिवः
४०

मात ॥ आचार्ये पूजिते देवि अथ विनालुसारं ॥ कथयामि वरारोहे कल्पं अमरं सु
दृश ॥ येन अमरमायाति योगिनश्च वरानने ॥ वीजस्य यंच भागनिष्ठुत भागत्रये
भवेत् ॥ मध्विगुणाभागेन आलोपो विष्णुना सह ॥ न स्पंदशाद्वरारोहे वामेन
सुरसुन्दरि ॥ योग्योक्तति उवाकाले मासमेकं तु न स्पंदं ॥ वामे सिद्धिभविज्ञस्य
कल्पेन सुरसुन्दरि ॥ मासद्वयं वरारोहेन स्पंदशालु योगिनः ॥ उक्तारयति शा
स्त्राणि स्वयमेव कविर्भवेत् ॥ हंति योगमशेषेण योगविंस्व सुरेन्दरि ॥ सप्रमा

काचं
४९

सस्यसंघातेनस्यैवतुयोगिनां॥अदृष्टयोगिनश्चैवतेनसाहाप्रवर्तते॥धरा
मायाप्रयोगेनचामरत्नमवाप्नुयात्॥कुंडगोलकसंयुक्तंशक्तिमेववरानने॥
तेनसंसर्ग्येयलान्नस्यदयावरानने॥संप्ररात्रप्रयोगेनअमरत्वंजायतेध्रुवं॥
॥अंजमोगरायतये॥अथातःसंप्रवक्ष्यामिकर्पूरकरणोत्तमं॥रंभायाः
पुष्पसंग्राहनायभागंनुदयेत्॥रंभापुष्परसंग्राहंरंभादंडमात्रंनुधारयेत्॥त
स्याम्बोदेविविष्णुपणिकमुत्तमम्॥संज्ञावेष्टितकृत्वाहृदंवेधेनयंत्रितं॥

शिवः
४९

एतत्कर्म्मसमाप्तेनकर्पूरकरणोत्तमं॥चेन्नाशानुप्रकुर्वीतयावदाद्याढगोत्तरं॥नी
रसंयुतप्रदाहृक्षंउत्तार्यपणिकप्रिये॥स्वाद्यकुर्याद्यदाइच्छाकर्पूरणोत्तमं॥अ
जाक्षीरेणाप्रक्षाल्यपुनःस्वस्थेनधारितं॥छायाभुक्ततःकुर्याद्धारयेत्कर्पूरभांड
के॥कर्पूरंकरुदेवेशित्रैलोक्येननुदुर्लभम्॥इतिकर्पूरकरणम्॥परस्फुट
हलंदेविकर्पूरतैलमुत्तमम्॥जातिपत्रिकायाह्यसर्जरसेनयेययेत्॥तिलतै
लेतिदेवेशिककरागंनुकारयेत्॥लोहदंडेनदेवेशिपाचयेनुविचक्षणाः॥प

कांच
४२

रिपक्षगतं तैलं कर्पूरं तत्र निक्षिपेत् ॥ कर्पूरं तैलभागेन कर्पूरभांडेति धायये
त् ॥ तत्तैलं देवतायोगं गंधर्वाणां च मर्दयेत् ॥ अट्टिकाचेष्टये भागान्भिभिध
रित्वा पुरराणां ॥ एवं तु अट्टिकां मा भवति त्वचा इवेष्टये तैलचाटकी एकतस्य
मध्ये त्वचा प्रक्षिप्य पुनः हण्डिका अर्द्धपारां भरित्वा रोहि स पूरयेत्तु थं द्वारे क
र्पूरं देयं ॥ अथ वादकी जलिश्चा तस्योपरि वादुकी अलगांधारयेत् ॥ वादुकी उ
परि हत्वा तेन कर्पूरेन आच्छाद्य पुनः उपरि टकणी देया टकणी उपरि भाषि

शिवः
४२

तम् ॥ इति कर्पूरं तैलं ॥ ॥ कर्पूरं शीलये शिलाया पानी पेषंतु कपडे छा
रां येतस्य चूर्णं गृह्णीयात्तु अलेवो भसि वगेनालि भरित्वा घारे कदनी पत्रं दे
यं ॥ केसे पत्रं वेष्टयेत् ॥ पुनः कपडोटी वेष्टयेत् तले पिगो सामध्ये धमेत् ॥ तच्च
र्णं गृहीयात्तस्य मध्ये कर्पूरपानीयं दापयेत् वीणा कं भवति शोभरां ॥ पाता
लके तु कीलवासापे न्न कपडो देयं छादयेत् वारः ७ अशेषितं तले हतमाग्नि
पूरुर्द्धमिति पुनः ॥ उग्धाटितं हत्वा इति यहति ॥ स च दुनिषिलधारित्वा पु

कां च
४३

नः॥ अंडी टंक राची रीसि घाळ टंक रादे या पृथक् पृथक् धारयेत् ॥ एवं पलम
धे पलत्रयं ३ गलमदनफल २ अंडी चूले उपरि चयाप्यते तैल च उधार्य परक्षि
येत् ॥ नवमृतलो ३ हाडी मध्ये निक्षिपेत् ॥ अवरवयेत् ॥ कूवडली अपर कार्या मध्ये
निक्षिप्य एवं सदनफलं गल एकत्र उवाले यावत् उत्तरितं तस्य स्वां गशीतलं ग्राह्य
नखभूतली काटिपी से पुन उती मध्ये क्षिपेत् ॥ कूवडली २ पीसि क्षिपेत् ॥ अंडी
त्वचा वधि कार्या टंक ३ उलाची टंक ३ लोग टंक तीन जा ३ फल एकत्र येषयेत्

शिवः
४३

॥ सूक्ष्म चूर्णं कृत्वा कर्पूरमासे २ एव लुपी सिक्षिपेत् हंडिका मध्ये सुगंध वलु एक
लपत्रा वासित्वा ज्ञात व्यावि चक्षणा ॥ इति उत्त अगिने पुष्प सेवती टंक एक अ
थ वा सुगंध वलु यदि दलितं उत्प्रेक्षयेत् प्रहर ४ मिति तिनि पुनः ते पुष्प उतारी
ये अपरं रातयं एवं वार २ नित्य कर्तव्यं पुष्पे धारितं उत्तारि दिन ७ सिद्धं भवति द
लं सि श्रो गंध कर्म मंडयित्वा सूक्ष्मेन सर्व कृत्वा तेन मध्ये प्रथमं दलं धार्य उत्तरे इति
धार्या तसुगंध पुष्प दातव्याः मंद देयाः प्रहर ४ पुनः अग्न्या ॥ दया देवं विधि दिन ३ पी

का. बं
४४

छेदयिकाधारयेत्॥ नवादि सिद्धिनामथा॥ इति यवादि करणं॥ ॥ अथ क
लुभीकरणं॥ कृष्णागुरुजातीफलं कंकुमं केसरं समभागं कृत्वा येन येन॥ शिगुसू
लसेन कृष्णवर्तयित्वा केतकीपत्रमालेपयेत्॥ क्षणमेकं कलुभिका भवति च
चकीगुठली चूर्णय कं अंवरसेन भावना वक्रश पुनः पुष्टिं कृत्वा पश्चात् कृत्वा रु
ची १ रुद्र २ तज ३ जावत्री ४ कुटु ५ जाह फल दस सं भाग सूक्ष्म चूर्णितं पुनः अं व
रसेन मर्दनं कर्तुं रोदक भावना देयं कस्तुरिका भवति॥ प्लाई शुभं सर्वत्र गंधं

शिवः
४४

गृहीत्वा प्रयेन समभागमेलनं कृत्वा गुठली दग्धं स एव मेलितं॥ पुष्पं संततं पु
नः एकत्र कृत्वा पोषयते तेन मर्दयेत्॥ कस्तुरिका भवति॥ एवं स्निग्धसुगंधिका
भवति॥ अन्यं श्रीफलपुगलतनभरमग्रासं तस्य भावना सुगंधशालि उदक भाव
ना ३ वो क मूत्रे इदं प्रहर ४ भावना ३ वन चर मूत्र गुरुका उदकं देनि शिष्य तस्यो
दके भावना ३ वाला उदके न भावना ३ सर्वकाष्ठ सुगंध उदके न भावना॥ ॥ अ
थ दुतिपातने भावना देया॥ कुटुक दूरतजा पत्रज उदके न भावना पृथक् पृथ

काचं
४५

सुरमास्थि उगंठिवंधयित्वा ॥ इला इची जाइ फल पिंडे दत्ताकर्पूर कुंकुम भावना सु
गंध तैलौयं संपचेत् ॥ पश्चात् पिंडे दत्ताकेतकी पुष्प सुहंजरा जल देयं कृत्वा घ
र्मधार्या इति भवति ॥ छाया मध्ये तस्य भावना चारिकस्तूरिका भवति ॥ ॥
नख पल ५ तैले नतलीये धूमवर्गा कृत्वा पश्चात् शिला पीठयित्वा केलि मूलं आ
नयेत् ॥ उत्तम प्रस्थान्य सरावी ५ पारणी अवाइये अष्टाविशेष लीजीये उत्तम
प्रस्थालये नखं सतुपानीय बुद बुद सारयेत् ॥ इला इची टंक ५ तज टंक ५ नाग केशर

शिवः
४५

टंक ५ जाइ फल टंक ५ वाडिवंधरा टंक ५ तेन उदकेन सह सकृदपृथक् पृथक् कप
डै छा निभावना ७ देयं सिद्धि दलं भवति ॥ अंडी ५ आशिरोमदी पान्नि नादा पयेत्
॥ ॥ अथ रोम उवाचयेत् ॥ वडी नोहित रुथार कंदेया पानीय क्षियेत् ॥ तत उत्प
रेषोर कंधार्यं तं ॥ तत उत्परे अंडिका ५ सलाका चोभिधार्या वारिच पराणी देयः सक्ष
अभिंजालयेत् ॥ तत्रांडी सतं कदोर केय तति सर्वासत तं स्पदल मध्ये मर्दयेत् ॥ पुनः
अंडी सक्षम कृत्वा पृथक् पृथक् कर्पटन छाशितं भावना च देया सिद्धि दलं भवति

का. चं
४६

॥ अंडीयां ॥ आनयेरोमं दीयामि नादस्येत् ॥ अथ रोमं तया द्रुयेत् तावडी सोहिस
थरकं देया ॥ पानी चंक्षिपेत् ॥ तत उत्परेषोरकंधार्यते तत्रोत्परे अंडिका ५ सला कत्वा
भिधार्या धारिठ्कणी देया ॥ अग्निसूक्ष्मं जालयेत् ॥ तत्रांडी सतं कयोरेके पतति सर्वा
सतं तस्य दलमध्ये मर्दयेत् ॥ ततः अंडी सूक्ष्मणीषयेत् ॥ तत्र मध्ये दातव्यं वं कृत्वा
राभि रितं वीजं दद्यात् ॥ सुगंधि उत्तमा भवति ॥ ॥ इति श्रेष्ठ कस्तुरिका ॥ ॥ ६
विम्वे रानि पीयूषाया शुक्लं लकारयेत् ॥ पुनः कस्तूरसेन भावितव्यं कृत्वा तु वा

शिवः
४६

रत्न पुनः ॥ अलतारसेन भावना च अष्टादशेन कुंकुमं दत्वा कटु तैल भावना ७ भ
व्यं भवति कुंकुमं ॥ सरमांस ५ पत्रज ५ कटु तैल ५ म्रहणीषयेत् छाया शुक्लं लकार
येत् ॥ केतकी दुति पुटके मंडितिका भावना दत्वा ॥ एकैकं वीजं दत्वा कुंकुमं भव
ति ॥ कसूभो वीलगिरि दुधेन पीयूषा लाक्षा भावना च त्रिभागे वीजं दत्वा कुंकुमं भ
वति ॥ त्रिवर्ध हरिद्रा क्षालये किनोपायेन होरि पुष्पसिगुज उत च आल कान्तिक
मध्ये जजे गंधं मृयते ॥ पुनः दुधेन पीयूष अलदा भावना च त्रिभागे वीजं दत्वा कुंकुमं

काचं
७

भवति॥ यास्त्रभिन्नवह्निद्रागं गृहीत्वा चाउमोडयेत्॥ सुगंधितैलस्थाप्य॥ अथ उ
त्प्रेरं गंधयति॥ अल्पं यत्ने सुत्रः प्राप्त्य संधीप्य रंगलाभा सुगंधयान्ती मध्ये निक्षि
प्य पुनः सलीलं करानि मिश्रमात्रं लाक्षासमये प्रक्षिप्य सुगंधयं पुन्यादिवास
येत्॥ कुंकुमं भवति॥ ॥ तथा सीरुभागः कसंसाभागः १ उभयोरपि पीषयेत्
सुवंटकः० निस्सा १ मृद्विषदधि मधुवरदस्यै नपि सिमीर्द्धं कृत्वा अथ वा अत्रो
रान्मुनर्वदरे यथायाभुस्तुला रमेत्॥ पुनः पीषयेत्॥ आमलीरसेन पीषयेत्

शिवः
७

पुनः शुक्लांथ पुनः चाकी पीषयेत्॥ तत्र मध्ये गुग्गुलु तैला॥ ॥ अथ कडु तैल
॥ छलीराक्काथं कडु तैलं समं क्षिप्य धारयेत् सुथिवी मध्ये तेन तैल भावना॥ भव्यं भव
ति कुंकुमं॥ हिंगुलं विंश भागेन दत्त्वा पूर्वमथोदकेन पीष्यं मेलयेत् पुनः शुक्लाप
पुनः तैलेन मरु पीषयेत्॥ भव्यं मर्दयेत्॥ दलं आलो ग्य कृषि कांत रं भरेत् घर्मे
धारयेत् तैलं उत्प्रेरं धारयेत्॥ रक्त श्रीवंत मरुसिद्धं शोभनं॥ इति उत्तर दिशां त्रि
भागे केसरं प्रधानं वायवं तं भवति॥ कुंकुमं॥ कौतुं नं वाक्षीरं कबूरी कृत्वा पी

काचं
४८

चसहितसकभागमालतीरसंदेयं। अन्वेनभावनांदयात्तु वटिकां कृत्वा। छायाशो
वितं पुनः सृष्ट्वा तं कृत्वा वरदत्तेन पीयूषं च चत्वारिंशत्तयो भागः अति सू
क्ष्मं तु कारयेत्॥ वीर्यं द्वादशमो भागः त्रिफला सह पीयूषयेत्॥ चत्वारिंशद्विंशति
शतयंचमराणां तत्र प्रमारातः कुपिको भरयत् तत्र विंशतिं घर्मे धारयेत् कुं
जं भवति शोभनं यंच मेचल प्रमारां॥ पारां क १० सुहागां क १० हिंगुलं
क १५ फलमरासकं तैलं तुलमात्रं कर्पूरं सह काथयेत्॥ तैलं कटुकं वा॥ कुं

शिवः
४८

क्रमकरणां॥ ॥ गह्वरे केचावल बहुडियो इष्यालितं सुकावयेत्॥ यावच्च शुष्कं
भवति तदा शिला पीयूषयेत्॥ केसरं सुभाद्रा आठ देयं पीयूषं तं कृत्वा पुः अलतारसभा
वनादेयं मलमधे अंडिकारो मवर्जितं कृत्वा शिला पीयूषयेत्॥ कृत्वा मलमधे
निचोदये मर्दयेत्॥ वारं कणा देणा कटु तैल मधे जिह्विष्य दिन ५ सूर्य पाकं का
थयेत् तेन तैलेन सर्वदलं मर्दयेत्॥ मरा प्रति सेर १ वीजं कुंजं भवति शोभनं॥ स
भातु पुष्य विंदुया घडे धीरलेयेत्॥ सवं भाग ३ अलतानु भाग ३ राव वं को

काचं
४५

भोग ३ यास्यचूर्णं कृत्वा मेलयेत् ॥ लाघपानी मर्दयेत् ॥ वासं देयं सुगंधवत् कुंकु
संभवति ॥ ॥ इति सुगंधादिवत् ॥ ॥ यद्यलं विल्वमध्यस्थं माषीचूर्णं य
लाघकं चत्वारोपिचुमंदस्य देरसस्यतु कारयेत् ॥ गुडगुल्लशुंठीनां पले मेकै
कराययेत् ॥ श्वेतगुंजातुचूर्णं तु गधर्वबीजचूर्णं तम् ॥ माषाणि क्षीयोश्च सत्त्वं
चूर्णं कृत्वा तु यत्र न ॥ पिचुमंदं बीजचूर्णं मेकं कृत्वा तु मर्दयेत् ॥ हिंगुडाप्रधानं ॥
॥ अजापयमध्ये मासमेकं च कारयेत् ॥ प्रधानं भवति सुरहं तवापीरभाग

शिवः
४५

३ अथोडगसीभाग ३ इक्षुभाग १ उग्रहिंगुप्रधानभाग १ कडुकरईपारणीभावना
देयातेन मर्दयेत् ॥ गुगलमलिता अथ मध्ये मर्दयेत् ॥ सरीसंयन्त्रवापिरसेना
लसत्तरं धयेत् ॥ हिंगुदलं देयं निर्गंधं भवति ॥ लसुने ॥ पथमं दिवसे महिषी दुग्धं
यास्यपल ५ मरुगंधं तैलपल १ माषचूर्णपल १ सवमहिषाकसुरभीतवापीर
पल ४ गुगुलपल ५ गुदियल ५ राजिकापल ४ कदूरपल २ बीजसंयुतं ॥ तैल ३
रं दयं तं तारये उदके रं धये पथमं गुगुलेन सहायं च मंशनवीनं फूटडी भरि

का व
५०

तंगो व्यस्थानेन धारितं यदि रूंदपक्षडा भवति ॥ चावलसेरसकवदुगादिवीसधार
येतु चउथाली निपतु ॥ दुग्धेन पीययेत् ॥ गुगुलवीसं तेलतलीये निर्गंधलसुन
परेनिवोलीपलर सर्वचूर्णकृत्वा गुगुलतर्पमर्दयेत् ॥ सोयंमर्दिकां कृत्वा मुखा
यापुनः चूर्णसहगंधहोइनिधाम्ना ॥ गंधकं चिउलं मात्रं तु पोठनीवधास्वेदयेत् ॥
डोलायं चंदिनमेकं तु अहोरात्र धूनला मध्ये पानीये सह एव गंधकं धार्य उत्परे
गले गलियेडति ॥ दुग्ध मध्ये शुद्धिर्भवति ॥ उत्तमा एवं शुद्धगंधकरसका सणा का

शिवः
५०

रयेत् ॥ तासु चंक्र ५ सुहृत्तगारस मध्ये तावीजरोपत्रं वार ७ चूना अष्टावार ८ पला
स अंतराखालि वार ७ अविनी निवृत्तारस बीज मध्ये पत्र उक्तालीये पुन उदकेन
पुश्चालयेत् पुनः गोक्षीर मध्ये उक्ता न्यते पर १ पुनः प्रक्षालयेत् ॥ तामुस मंगंधं
कंदत्वा धारयेत् चूर्णकृत्वा ॥ आंकरस महावल चूर्ण देया वर्तयेत्ते आनाशय
ति ॥ तस्य चूर्णं वलघन वा कौश्याणा चडरो हंग धारा १ प्रभाते भक्षयेत् प्रमेहं
नाशयति ॥ साहेति पुनः सहैव लेन वा तस करण धारा १ चडरो हंगंध तडग धा

काचं
५९

गा १ प्रभाते भक्षयेत् । दार्ढ्यक्षयरोगं नाशयति । पुनस्तस्य चूर्णावलं बृध ॥ शिला
जितुगडगा हिं गुवलवनसं वक्षयेत् ॥ शूलं नाशयति । पुनस्तस्य चूर्णं विल ४ शि
लाजित १३ ब्रह्मनाग भंगरती १ प्रति भक्षयेत् कृष्णं नाशयति ॥ इति तोसु मेख
रसः ॥ ॥ नौतन रुंडिका मध्ये रसपलमे कंक्षिपेत् । पुनः प्रत्यरे गंधकं क्षिपे
त् ॥ पलमे कंक्षिपेत् । पलं शुद्धा दुकी उपरि टंकयेत् । उपरि कपटं मृत्ति
काले प्यापन कंदलेन सद्दयेत् ॥ चूर्णकात्यरे च यप्यशने शमे दीपाग्निं ज्ञा

शिवः
५९

लयेत् ॥ यावत् चूर्णकं शीतलं भवति तावद्वक्तिन उतार्य ते स्वांगं शीतलं कृत्वा
ततो वदुकी परित्याहयेत् ॥ स्रक्ष्म चूर्णा कृत्वा उपवास दयं त्रयमनंतरं पातरो
गे रारती ४ देयं वातपित्तश्लेष्मज्वरं नाशयति ॥ रसभाग १ गंधकभाग २ शुल्ब
भाग ३ मरिचभाग ७ विषभाग १ चिरमठीभाग १ रोहकापिनाभाग १ अर्कडु
ग्धेन सद्दयेत् । चनकमात्रवटिका कार्या ॥ एकैकवटिका देया सत्रिपातज्वरं ना
शयति ॥ त्रिदोषज्वरं नाशयति ॥ ॥ ॐ कत्वपाय अधिकस्य यमधिकस्य ज्ञ

का च
५३

धिकापूतसूर्यदेवताश्रीसूर्यदेवताकापुत्रराजाश्रीसुग्रीवरामासुग्रीवकाआ
जाकारिकेपुत्रजलचालेआकाशचारेभूतचलेपिशाचचालेछलचालेछिडचा
नेचिनचालेचकारुचालेडाकिनीचालेशकिनीचालेसतीसीताकेबाहनअ
ग्रहयमवानरचालेवरुत्तरिकोठिरीक्षचलेहावेगवंतहोइचानुराजासुग्रीव
कीआप्पाकरैजैनचलहितोअर्द्धवत्सादिप्रतिमरहिॐफुल्लसाहा॥ ॥आ
दित्यवारिदीवोधरगोकर्णकेहावावलमुद्रासुपारीनैवेयधरेणाकोरादीवावा

शिव
५३

१७ मंत्रपठणापीतअक्षतअथवाश्वेतसूर्यपादीपमाहीप्रतिष्ठणीकंन्यादे
पेजोपूछिसोकहे॥ ॥ॐश्रीलिंगीओवदवदवादिनीममःस्वाहा॥ गिगुड
वीडोएसे११धिररुदीरसेनकांचकाकयोराकपडोदीकदोरेदेवेउपरिपुठवजु
मिटीकीदाजैमनशिलठंकउपीसनीनिकंकदोरेकाचकेविचिविदोयराफकर
गीगडोसुखोपहिनीकैकपडेघातिआणिआरिलकडीगेकैअहिचारेखलोवद
हनिडोसुसे११धिररुदीकसे११कलरुसेरुआधुविचिकपडेधरीयेयऊधूपधरी

कां चं
५३

यहिप्रहर २ अथ च ३ रसनिकले तो काम की जे ॥ ॥ तेल सेर ५ घृत सेर ५
३ एकत्र सेर सात तेल मध्ये मेथी की टिकडी करिया वरणी भली करिय काउ
णी उपर गंति सेर १ वो चे दे गो सुधा वरणा उपर गंति दही सेर ५ गड्य का वरणा घृत
होइ ॥ इति घृत कर सा ॥ ॥ सवा कुंकुम गणी मरा १ चावल हृद्य भाव गोपी
सरो घृत सेर ५ गड्य डर लाइ मर्दनी पांड होइ ॥ इति पांड कर सा ॥ ॥ नि
वोली सेर १० लसुन सेर १० अरंडोली सेर १० इधमाहि सधणी गूड इध सेर ५ हिं

शिवः
५३

ग सेर ५ एकत्र करिपी सरो बिंगु होइ ॥ इति हिं गु कर सा ॥ ॥ मज्जा सेर ५ रा
क ने १ एकत्र करि गली ये तेल सेर १ मेवणी पाणी उबाल गानि बोडि मजेवी
चिया वरो ॥ मायो सेर १ सेरा विचिया वरणा भांडे भाइ धि सु वरणा सेरा होइ ॥ मे
रा विधि ॥ ॥ सुपारी ७ सिंहर करि नाकी करिपी सणी थोहरि इध का पुट २
धन रे कर म पुट १ अर्क उध पुट १ कठोरे के से के दे गो पुट सेर २ इध भि वा वरणी
जिप पाणी न होइ कोरी रुडी चडा वरणी जागु ले गो जी कि नाइ क होइ तो सी वा

का चं ५४ धरणीषिरोलाप्रमाराएकदिनदेवराणीरुकरात्रियाइसीवइत्रीजा मुषिदाजइ॥
॥ चरषीखेर। मइराठंक७ गलठंक४ सकवकरिगालनेनुशिसेर७ से
वराणीसमरसहोइपावराणीनिचोइवालारलावराणामइराहोइ॥ ॥ हरिताल
ठं१ पाराठं१ थो हरिकैइधमहिमर्दननादित७ उपरंतिगोलीकरणी॥ ॥
सेरयाधपीयलीकाभाठंक१० जारविउरागोलीकरणीकडैतैलमर्दनक
राणैदराणीलेबुकरणाजिउननिसहघडा२ अग्निजलावराणीभातप्रमाराकनी
उनासगीकोशवीदवीनसिकाइनादेलाहेठउपटिकासिबीसामदेलाउनः५ पाटकणी ५

शिवः
५४

कुहोइ॥ तावा सुहागर स्नेहला वरा॥ तावा तोला १२ स मासा १२ दे मालणा पु
नः भाग होइ तावा भाग सकरूया सुहागा दे गालणा तारं भवति॥ सिंगर फटं ३
तावा कं क ३ नो हा टं ई वइ दे के मग जनानि दुऊं प्रले पसिंगर फ देणा सुकावणा
पेषयेत्॥ तत्र मध्ये द्वा त्रयं॥ एवं कृष्ण वीरणी भरितं वीजं थातु॥ सुगंध उत्तमा भू
वति॥ इति कजुरी करणं॥ ॥ सैराय प्रधानै तैल मध्ये गालयेत्॥ पारणी मध्ये
डालयेत्॥ तं पायडी भवति॥ पुनः अपर भांडे च डालितं तृतीयांसेन करणा तै

का. चं
५५

लंदेयंचतुर्थोशेतसुहजगाजइदेयंपुनःपियंसंदेयंसंबदलत्रुडिकासमद
यित्वापुनधपयेरालक्षा ॥ सीरकंदासीरमूलेभीरमूलेयुनर्नवा। अथसंनग
वांमूत्रंस्तवंधस्यलक्षणां ॥ अथमूषाकरणीनुहेयकावणीप्रहरंमूस
नेकाटिगर्दभकेमूत्रवीचिषकावणादोलायत्रिगंधककातेलुंक६४हाडीरे
तसेतीभरणीलोहेकीकटोरीविचिधरणीविचिरूपायावणा। तोगंधककाते
लुचरावणवडदाकातेलुंक५चारणाफड्कडीपाणीजलुवरुतनिकलइवे

जि
५५

देका। गंधककातेलुनोसारेदेदेकाटणानडसादरुंक४गंधकसेरुतैलंबिधि
मिडनिकलइतिडकाळणायुमःरोरुकापिताविचिपाइकरिडोलायंत्रदुधक
रीकासेर१०चडावणायचावणासिद्धंभवति ॥ गंधकनडसादरुंदाणा८४क
टाइकारससेर१०चडावणावेरसेरसकसेडोणुनःकुनालीयावरोसेरमध्ये
८६मिरचपीसकरिदलवीअडंकराकरणेवेतततैकुनालीयाइपकावरो
मजापावणीमिस्वहोइ ॥ हेमाभुगंधककंराताप्यनुत्थंचडाखवारारसयु

का. चं
५८

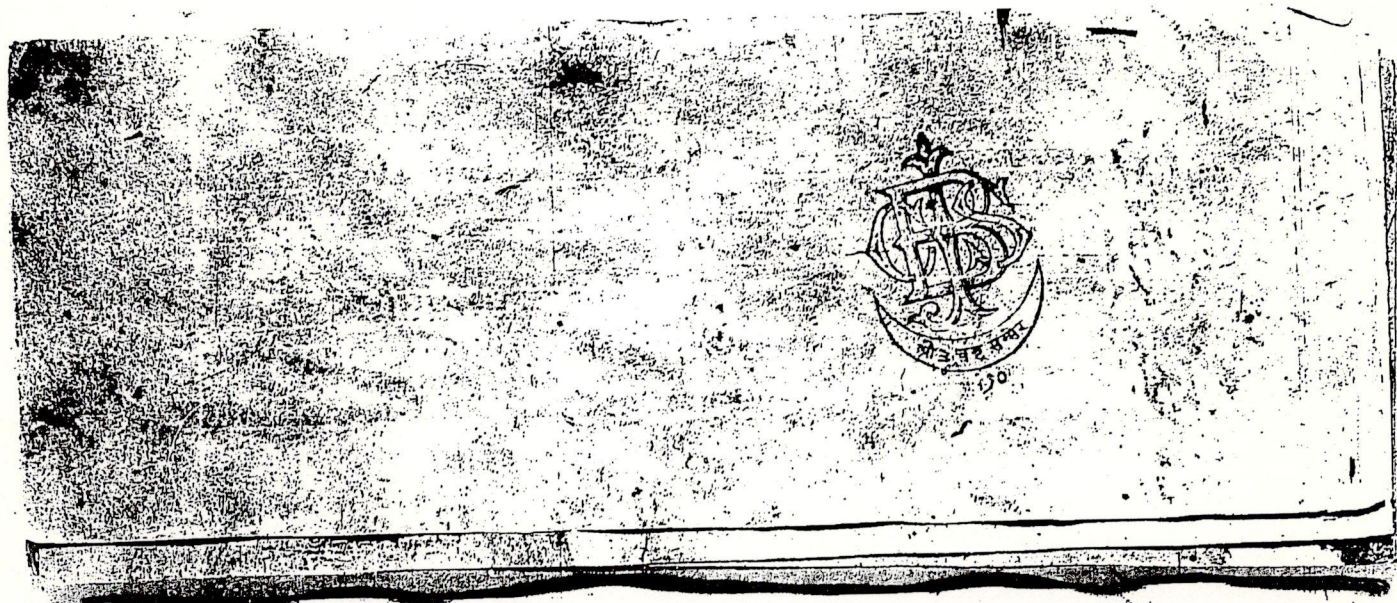
मगुगाभिमानं। जंवीराजकलसत्वपुटेमसिद्धचूर्णीकृतं सविषमोक्ति कवत्र
जैरसं॥ सिद्धोरसः हसितावलीखमानं सर्वगसुंदर इति कथितो गदरि॥ जी
रान्वरा रुचिबलक्षयमेरुकाशपांझांमभूमगुदोदरदोषहंता॥ इति सर्व
गसुंदरसः॥ ॥ कृष्णसारमृगशृंगकंयथाः सस्मचूर्णीकृतं रुंडिकास्थि
नां भावयेत्स्त्रहिलमोचिकारसे उद्धृतं समुडवाक्रिदाहितं॥ चंडेश्वराख्यप्र
वदंति संतः॥ दत्ताजलेनैव सव्योषकरं प्रभातकाले हरुणो दयेवाभूतं ज्वरं

शिवः
५८

का. चं
५९

शान्तिमुपैति चोक्तः॥ कुष्ठं गंधकविषदोत्रिफलापादः समः॥ मृगं वुमर्दितासे
ते मुद्रमाषवधीकृत्वाः॥ ज्वरं हं न्यष्टभिः यामेस्यष्टप्रहरकानिवा॥ ॥ इति श्री
काकचाण्डेश्वरी मतं समाप्तम्॥ ॥ शुभमस्तु सदा॥ ॥ शुभं॥

शिवः
५९



7995

38
1412



॥ नाशयेन्नात्र संशयः ॥ नित्यनाथसमाख्यातो महांतालेश्वरोरसः ॥ महातालेश्वरोरसः ॥

श्रीराष्ट्रिय अभिलेखालय
नेपाल

NATIONAL ARCHIVES
NEPAL

A-211/8

विषय: आयुर्वेद
गुस्तक नाम: काक चण्डेश्वरी मन्त्र
ल. सं. ११८
वि. सं. ७९
पत्र सं. ५७
आकार २३ x ८ १/२ से.मी.

Subject:
Manuscript-Name:
C. No.
S. No.
Folio. No
Size.

Short Title *Kākaṇḍeśvarīmata*

NEPAL-GERMAN MANUSCRIPT PRESERVATION PROJECT
National Archives, Kathmandu, Nepal.

Manuscript No. 3-118

विषय नं. *Āyurveda 71.*

Catalogue (बृहत् संहिता सूचिपत्रम्) vol. No.

TITLE:

Kākaṇḍeśvarīmata

No. of leaves 57

Size in cm 23 x 8 1/2

Date of filming: 18.12.71

Remarks: *pages, accurate,*

Reel No. *A-211/8*

समाप्त
END
